

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Jan Borkovec

Právní aspekty přeshraničních vlivů těžby
nerostných surovin: případ dolu Turów.

Diplomová práce

Olomouc 2023

Rád bych poděkoval vedoucímu diplomové práce JUDr. Pavlu Burešovi, Ph.D. za odbornou přípravu a metodologickou pomoc při zpracování mé práce. Dále bych rád poděkoval rodině a přítelkyni za trpělivost a podporu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma (Právní aspekty přeshraničních vlivů těžby nerostných surovin: případ dolu Turów) vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má (119 922) znaků včetně mezer.

V Olomouci dne ...28.4.2023.....

Podpis autora textu ..*Borkovec*.....

Obsah

1. Představení skutkové stavu.....	9
1.1. Historická situace.....	9
1.2. Geografická situace.....	9
1.3. Hydrogeologická situace.....	10
1.4. Ochrana životního prostředí.....	12
1.5. Politicko-ekonomické souvislosti	13
2. Mezinárodní právo životního prostředí	14
2.1. Legislativa životního prostředí na mezinárodní úrovni	15
2.1.1. Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer ...	15
2.1.2. Aarhuská úmluva.....	17
2.1.3. Dohoda o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství	17
2.2. <i>Soft law</i> v oblasti mezinárodního práva životního prostředí.....	18
2.2.1. Konference OSN o životním prostředí 1972	18
2.2.2. Summit OSN o udržitelném rozvoji 2015	19
2.3. Závazné normy životního prostředí v EU.....	20
2.3.1. Vztah práva EU a mezinárodního práva v oblasti práva životního prostředí.....	20
2.3.2. Směrnice o vodě, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky 2000/60/ES	21
2.3.3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.....	22
2.3.4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí.....	23
2.4. <i>Soft law</i> v oblasti práva životního prostředí v EU	24
2.4.1. Zelená dohoda.....	24
2.4.2. Doporučení	24
2.4.3. Akční plány EU	25
3. Řízení před SDEU	27
3.1. Procesní věci podání stížnosti k SDEU	27
3.2. Stanovisko generálního advokáta soudního dvora.....	28
3.3. Usnesení místopředsedkyně soudního dvora	29
3.4. Vyškrtnutí věci C-121/21 R.....	30
4. Česko-polská dohoda.....	31
4.1. Představení a analýza dohody	31
4.2. Obsah dohody	31

4.3. Kritika dohody	33
4.3.1. Nedostatečná ochrana českých vod	34
4.3.2. Nevhodnost použitých dat	35
4.3.3. Geografické vymezení těžby	35
4.3.4. Otázka efektivity podzemní stěny	35
4.3.5. Greenpeace	36
5. Závěr.....	37
Zdroje	39
Abstrakt	44
Abstract.....	45

Seznam použitých zkratk

ČEZ – České energetické závody

Čl. – Článek

ČR – Česká republika

EK – Evropská Komise

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

EIA – Environmental Impact Assessment (posuzování vlivů na životní prostředí)

CHKO – Chráněná krajinná oblast

MSD – Mezinárodní soudní dvůr

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

MW – Megawatt

SEU – Smlouva o Evropské unii

SDEU – Soudní dvůr evropské unie

SFEU – Smlouva o fungování evropské unie

Odst. – Odstavec

OSN – Organizace spojených národů

UNEP – United Nation Environment Programme (Program OSN pro životní prostředí)

ŽP – Životní prostředí

Úvod

„Obýváme vodní planetu. Tři čtvrtiny povrchu Země jsou pokryty vodou. Avšak čistá sladká voda je vzácná a její vzácnost stále vzrůstá. Na Zemi je v souhrnu pouze 3 % sladké vody a pouhé 3/1000 veškeré vody můžeme využívat. „Většina zemí – a zejména průmyslových – se doposud dopouští s vodou stejných chyb jako s energií. Plení neobnovitelné zdroje a hledají více vodních zřídél, místo, aby užívaly nevyčerpatelných zdrojů produktivnějším způsobem...Pod americkými Velkými planinami leží vodonosná vrstva *Ogallala*, ve které je spodní voda z pleistocénu. Od roku 1990 se začala vyčerpávat rychlostí od 1 do 3 m ročně a poskytovala 30 % veškeré spodní vody v Americe používané na zavlažování. Přitom se tato vrstva obnovuje rychlostí méně než 12 mm za rok, takže některé její části jsou již těžce vypleněny.“¹

Vodní toky utvářely hranice mezi státy od nepaměti. Nejinak je tomu i v současnosti, kdy řeka Dunaj vymezuje hranici mezi Slovenskem a Maďarskem. A například Bodamské jezero leží na hranici dokonce mezi třemi státy (Rakousko, Německo a Švýcarsko). I na našem území je řeka Dyje hranicí mezi Českem a Rakouskem. Na hranicích mezi státy je i nezanedbatelné množství vody, která není na první pohled vidět. Jedná se o vodu podpovrchovou neboli podzemní. Jen se značnými obtížemi si lze představit, že by některý ze tří států, ležící u Bodamského jezera způsobil pokles hladiny i jen o 10 metrů a ostatní dva státy by na to okamžitě nezareagovali. Jak lze tedy akceptovat dlouhodobý pokles hladiny podzemní vody, který se s každým prohloubením těžby či posunutím těžby blíže k českým hranicím zvětšuje? Mezinárodní právo životního prostředí rezonuje v česko-polských vztazích již delší dobu. Kauzu dolu *Turów* zaznamenala národní média, zejména při uzavírání bilaterální smlouvy v roce 2022. Dohoda byla uzavřena mezi Českou republikou na straně jedné a Polskou republikou na straně druhé.² Tato smlouva byla ekologickými aktivisty kritizována jako příliš slabá a pro českou stranu nevýhodná, z toho důvodu podali stížnost Evropská Komise dále jen EK na tuto dohodu. Stížnost podpořili i někteří europoslanci.³

Cílem diplomové práce bylo pomoci provedení rozboru smlouvy ověřit, zdali česko-polská bilaterální dohoda poskytuje Česku dostatečné záruky pro to, aby nedocházelo k dalšímu úbytku podzemní vody v krajině vlivem těžby v dole *Turów*. Dílo si klade za cíl provést rozbor a zhodnotit přínos mezinárodního práva a práva Evropské unie v oblasti ochrany životního prostředí s významnějším zaměřením na ochranu podzemních vod, které se nachází na hranici dvou nebo více států v regionu Evropské unie, dále jen EU. V první části práce byla použita metoda analytická. Na zkoumaný problém je nahlíženo pohledem ochrany složek životního prostředí na českém území, primárně kvantitativním stavem podzemní vody, ale i její jakostí. První kapitola se zaměřuje na analyzování současného skutkového stavu v dole *Turów* a jeho okolí. Přičemž skutkový stav je dekompozitován na jednotlivé oblasti, aby byly odhaleny jejich vztahy a procesy, které zde probíhají. Rozděluje se na oblasti hydrogeologickou, geografickou, historickou atp. Ve druhé kapitole autor představuje a analyzuje mezinárodní právo v oblasti životního prostředí, přičemž stanovuje selektivní identifikační znak, kterým je problematika životního prostředí v oblasti ochrany podzemních vod, a to primárně v jejich kvantitativním, ale i kvalitativním stavu. Nevylučuje ani jiné složky životního prostředí, u kterých nelze vyloučit vztah k problematice dolu *Turów*. Nedílným selektivním identifikačním znakem je i to, že se toto právo životního prostředí vztahuje na území pod jurisdikcí Česka a Polska. Mezi zkoumané komponenty je zařazeno: mezinárodní právo životního prostředí, právo životního

¹HAWKEN, Paul, Amory B. LOVINS a L. Hunter LOVINS. *Přírodní kapitalismus: jak se rodí další průmyslová revoluce*. Praha: Mladá fronta, 2003. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-1078-3. Strana 255-257

²Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf

³Greenpeace: *Greenpeace a místní lidé podali stížnost k Evropské komisi kvůli dohodě o těžbě v dole Turów* [online]. Praha: Greenpeace, 2022 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org>

prostředí EU. Selektované dokumenty byly podrobeny dekompozici s cílem zjištění obsahových prvků dokumentů a následně proběhlo věcné uspořádání textu a interpretace výsledků dopadů konkrétního právního prostředku na kauzu v dole *Turów*. Třetí kapitola se zabývá analyzováním česko-polského sporu u SDEU, věnuje se analýze podmínek, kdy je možno podat stížnost k tomuto soudu, rovněž rozebírá stanovisko generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie. Ve čtvrté kapitole se práce věnuje analýze a kritickému zhodnocení přínosů bilaterální dohody mezi Českem a Polskem. Objektovým cílem je zhodnotit přínos výše uvedené úmluvy na právní vztah ochrany podzemní vody na území České republiky odvodňované dolem *Turów*. Rovněž je v této kapitole využita metoda syntetická, konkrétně zhodnocení poznatkové báze, na kterou navazuje hledání nových souvislostí a spojování objevených souvislostí do jednotného celku. V tomto případě syntéza česko-polské dohody a kritika smlouvy a od společnosti Frank Bold.⁴

Text samotné práce je rozdělen do čtyř kapitol. Nedílnou součástí práce představuje i úvod, závěr, seznam zdrojů a abstrakt. Každá kapitola začíná představením, které krátce uvede tuto část. Každá kapitola je zakončena shrnutím, které stručně rekapituluje obsah této části. V první kapitole se autor věnuje představení skutkového stavu případu *Turów*. Tato část je rozdělena na dílčí sekce, přičemž zahrnuje například oblast historickou, geografickou, hydrogeologickou, která čtenáře důkladně seznamuje s informacemi. V druhé kapitole se práce věnuje mezinárodnímu právu životního prostředí. Zejména normám ale i politickým deklaracím, u kterých nelze vyloučit souvislost s problematikou těžby v dole *Turów*. Obsah je rozdělen na normy mezinárodního práva, které jsou právně závazné, a tedy i vymahatelné a na *soft law* v oblasti mezinárodního práva životního prostředí, které je nezávazné a tedy nevymahatelné. Pro snazší orientaci pokračuje stejné dělení také v oblasti práva EU, kde jsou nejprve představeny normy, které jsou povinné pro členské státy EU a dále na *soft law*, které není povinně závazné pro členské státy Evropské Unie. *Soft law* nemůže být vymáháno při neplnění. Třetí kapitola se zaměřuje na seznámení čtenáře s předběžným rozsudkem SDEU a se stanoviskem generálního advokáta, které může být odlišné. Ve druhé části třetí kapitoly si klade za cíl přinést informace o přínosu řízení u SDEU pro Česko v případě kauzy dolu *Turów*. Čtvrtá kapitola analyzuje bilaterální smlouvu uzavřenou mezi Českem a Polskem. Rovněž zkoumá přínosy smlouvy, kterou se upravuje vzájemné chování v okolí dolu *Turów*.

⁴ OCHRANA, František. Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019, 148 s. ISBN 978-80-246-4200-0.str. 24-51

1. Představení skutkového stavu

Tato kapitola představuje skutkový stav případu. Je rozdělena na jednotlivé části, které se zabývají představením současné situace z různých úhlů pohledu. Historická část se věnuje vývoji situace v oblasti dolu *Turów*. Geografická část se zabývá popisem zeměpisné situace ve zkoumané oblasti. Není opomenuta část zahrnující hydrogeologickou situaci. Lze říct, že důlní činnost, zejména následný proces spojený s výrobou elektrické energie je nutně provázán i s produkcí emisí. Nicméně situacím spojeným s potenciálním zhoršeným stavem ovzduší se tato práce nebude věnovat. Podkapitola ochrana životního prostředí se bude zabývat otázkou územní ochrany lokality a potenciálními problémy, které zde mohou vznikat. Tuto úvodní kapitulu uzavírá politicko-ekonomická část. Autor práce si je vědom, že by bylo možné představit problematiku dolu *Turów* ještě ve více rovinách – například klimatologické nebo geopolitické, případně se detailněji věnovat části historické, ale to by přesáhlo požadovaný rozsah práce.

1.1. Historická situace

Těžba v dole *Turów* byla zahájena na počátku 20. století na území tehdejšího Německého císařství. V této době byla těžba uhlí a jeho spalování jedním z hlavních zdrojů výroby elektrické energie. Získávání uhlí zde kontinuálně probíhá více než 100 let. Do roku 1945 toto území patřilo Německu, po roce 1945 jej na základě rozhodnutí z Jaltské konference získalo Polsko, které v těžbě pokračovalo a plánuje pokračovat nejméně do roku 2044. S dlouhým fungováním dolu postupně došlo k jeho významnému prohloubení. Není možné opomenout zmínit, že v této souvislosti nelze použít následující argument, že historicky měla těžba stejný dopad. Neboť v době, kdy těžba probíhala několik metrů či desítek metrů pod povrchem nemohlo docházet ke stejnému ovlivnění krajiny, ani k výrazné změně charakteru povrchových ani podzemních toků. Negativní dopad na podzemní vodu byl při těžbě několik metrů pod povrchem výrazně nižší než při těžbě v hloubce 225 metrů pod úrovní terénu.⁵ Důl *Turów* se nicméně do roku 2044 má ještě prohloubit, lze tedy dovodit, že jeho negativní dopad ještě vzroste.⁶ Podle studie, kterou zpracoval odborný hydrolog Datel, začalo k intenzivním škodám na vodních útvech, které lze označit za negativní externality získávání uhlí, docházet v 60. letech 20. století. Od roku 2009 do roku 2013 došlo k dočasnému nárůstu hladiny podzemní vody v kvartéru – nejvyšší geologické vrstvě o 5-6 metrů, od roku 2014 do roku 2020 dochází k významnému poklesu hladiny podzemních vod i v této vrstvě rychlostí průměrně 1-1,5 m/rok.⁷

1.2. Geografická situace

Důl *Turów* je situován ve střední Evropě v Polsku, které je od roku 2004 součástí EU, a z toho důvodu je Česko, Německo i Polsko povinno konat v souladu s právem Evropské unie. Těžba uhlí probíhá v jihozápadním výběžku Polska. Důl je umístěn téměř na hranici tří suverénních států. Nachází se v těsné blízkosti německého města Žitava a od města Liberec je

⁵ ŠKODA, Radek. Stalinova pomsta z Jaltské konference: uhelný důl Turów – rostoucí vřed u česko-polské hranice [online]. In: Praha: Peak, 2020, 13.2. 2020 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.peak.cz/stalinova-pomsta-z-jaltske-konference-uhelny-dul-turow-rostouci-vred-u-cesko-polske-hranice/21710/>

⁶ Frank Bold Society, z.s. Analýza česko-polské dohody o dolu Turów [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str. 7

⁷ DATEL, Josef. Povrchový důl TURÓW: Stručně shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str. 8,9

vzdálen přibližně 15 kilometrů. Samotný důl s otevřenou plochou těžby má rozlohu 24,87 km².⁸ Na obrázku č.1 je červenou barvou vyznačena plocha dolu *Turów*. Hloubka dolu by se měla podle dostupných zdrojů pohybovat v rozsahu do 30 metrů pod úrovní hladiny Baltského moře.⁹

Obrázek 1: Geografické vymezení lokalizace dolu *Turów*¹⁰

1.3. Hydrogeologická situace

Na české straně se nachází hrádecká část žitavské pánve, která vytváří zásoby podzemní vody o mocnosti až několika desítek metrů.. Tato pánev je rozdělena do 4 vrstev. Jednou z vrstev je i svrchní kolektor podzemní vody, který od 60. let 20. století slouží pro zásobování pitnou vodou v obci Uhelná. Během těžby došlo v 80. letech k tzv. přetěžení *poludňového* zlomu ve středním terciéru v dolu *Turów*. Tento zlom byl považován za vrstvu, která zadržovala podzemní vodu na území tehdejší Československé republiky. V důsledku přetěžení této vrstvy došlo na českém a polském území do roku 1999 k značnému poklesu hladiny podzemní vody o cca 50 m v hlubších třetihorních kolektorech. Lze tedy dovodit, že přetěžení *poludňového* zlomu mělo nezanedbatelný negativní dopad na podzemní vodu v krajině.¹¹ Právě odtok tímto zlomem měl být zastaven pomocí bariéry, která je předmětem dohody mezi českou a polskou stranou z roku 2022.¹² Měření ukazují, že v období od roku 1999 do roku 2013 byl pokles hladiny podzemní vody výrazně nižší, než v předchozím období a odtok tímto zlomem se prakticky zastavil. Mezi lety 2013 a 2019 se rozdíl hladiny podzemní vody zvýšil o dalších 10 metrů. Polská strana tvrdí, že od roku 2013 došlo k poklesu čerpání vody v dole *Turów*, přičemž je to dáno vlivem toho, že do dolu přitékalo méně vody z českého území. Toto může být způsobeno několika faktory případně jejich kombinací. Do podzemního proudění vody se již

⁸ Konvenční akciová společnost PGE Mining a Energetyka *Pobočka hnědouhelného dolu Turów* [online]. Bogatynia: PGE Mining a Energetyka [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://kwbturow.pgegielik.pl>

⁹ Přímo na webu společnosti, která v dole realizuje získávání fosilních zdrojů nebylo možné přesné informace dohledat. Autor tedy vychází z uzavřené dohody mezi Českou a Polskou stranou, ve které je definováno, že dokud nedojde k naplnění veškerých podmínek dohody, těžba nemůže být prohloubena do větší hloubky, než 30 metrů pod úroveň hladiny Baltského moře.

¹⁰ Mapy.cz. *Seznam* [online]. Praha: Seznam, © 1996–2023 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://mapy.cz/>

¹¹ Česká geologická služba: Často kladené dotazy na změny hladin podzemní vody v okolí dolu *Turów*. In: Česká geologická služba [online]. Praha, 2022, 9.2.2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: http://www.geology.cz/img/aktu/CGS_Turow_FAQ_2022_02_12.pdf str.1

¹² ČESKÁ REPUBLIKA. *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T*. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf) str.4,8

propsala změna charakteru proudění podzemní vody jako dopad předchozího odvodňování území. Podzemní vody vlivem antropogenní činnosti v dole *Turów* proudí jiným směrem. Nelze vyloučit, už vytekla zásoba vody, kterou dříve zadržovala nepropustná vrstva *poludňového* zlomu, a proto nedochází k intenzivnímu přítoku směrem k dolu a jako poslední, ale neméně významný argument, lze prezentovat dopad změny klimatu a vyššího sucha. Autor práce nicméně v tomto případě nevidí důvod v tom, aby se jednotlivé příčiny a důsledky navzájem neovlivňovaly a nezpůsobovaly si tzv. zpětnou pozitivní motivaci, tedy vzájemné intenzivnější působení, pokud působí společně. Z polských dat autor studie prezentuje rozdíl v odtoku. Nejvíce vody a sice devadesát litrů za vteřinu odtékalo v roce 1991, pro porovnání v roce 2014 už to bylo pouhých 15 l/s. Od počátku měření je k lednu roku 2022 zaznamenán propad úrovně podzemních vod v hlubších terciérních kolektorech o 70 metrů.¹³

Celkový přítok do dolu *Turów* je uveden i v posudku *Environmental Impact Assessment* dále jen EIA. Průměrně odtéká k dolu z jižní části včetně českého území voda rychlostí 3,10 m³/min. Autor podotýká, že tato hodnota byla platná v době, než došlo k prohloubení a rozšíření dolu *Turów* po roce 2020. *A priori* nelze vyloučit, že přítok vody v roce 2023 z českého území bude ještě ve větším množství. A to z několika důvodů: těžba se přesunula blíže k českým hranicím a rovněž se prohloubila. Z geografické polohy České republiky dále jen ČR byl odhadnut přítok okolo 30-40 l/s. Abychom lépe demonstrovali množství – „jde o 3 kbelíky každou sekundu, resp. každých 5 minut nepřetržitě celý rok odjíždí na polské území jedna autocisterna vody o objemu 9000 litrů. Vezmeme-li v potaz nejstřízlivější odhady (odtok 11 l/s), znamenalo by to, že taková cisterna odjíždí na polské území jen každých 15 minut.“¹⁴ Klesání hladin podzemních vod v Polsku ve shodných vrstvách je srovnatelné, v některých případech ještě větší než na straně české. Toto je potvrzeno zprávami česko-polského monitoringu. Polská strana vnímá vliv těžby v dole *Turów* jako závažný důvod pro pokles zásob podzemní vody.¹⁵

Odtok 9000 litrů vody za 15 minut z českého území případně odtok 9000 litrů za 5 minut lze bezesporu označit za významný nepříznivý účinek na životní prostředí, který je v tomto případě způsoben lidskou činností. Jedná o 316 milionů litrů vody až o 946 milionů litrů vody za rok.¹⁶ Budeme-li pro ilustraci počítat, že těžba má probíhat dalších téměř 22 let.¹⁷ Znamenalo by to odtok dalších téměř 6 miliard litrů vody až téměř 19 miliard litrů vody z českého území ve formě podpovrchových vod.

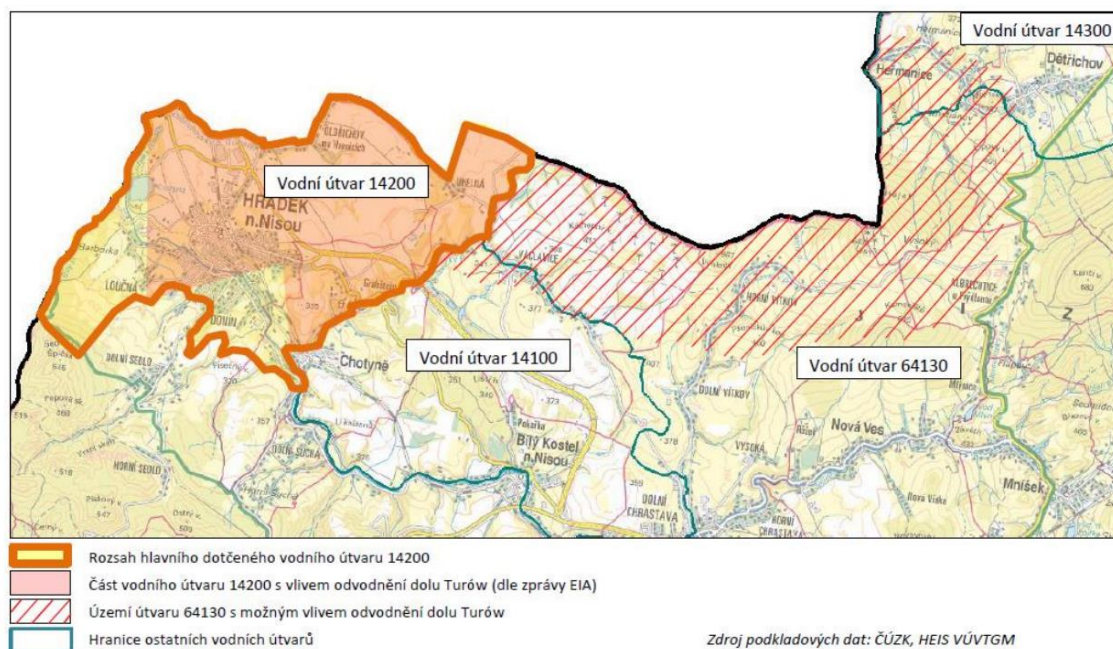
¹³ Česká geologická služba: Často kladené dotazy na změny hladin podzemní vody v okolí dolu *Turów*. In: Česká geologická služba [online]. Praha, 2022, 9.2.2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: http://www.geology.cz/img/aktu/CGS_Turow_FAQ_2022_02_12.pdf str.1

¹⁴ DATEL, Josef. Povrchový důl *TURÓW*: Stručné shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.10

¹⁵ DATEL, Josef. Povrchový důl *TURÓW*: Stručné shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.10

¹⁶ DATEL, Josef. Povrchový důl *TURÓW*: Stručné shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.10

¹⁷ Tato časová lhůta byla aktuální v době, kdy autor psal tuto práci.

Obrázek 2 Celková situace vodních útvarů dotčených těžbou v dole *Turów*¹⁸

1.4. Ochrana životního prostředí

Stav životního prostředí v prostoru dolu *Turów* a jeho nejbližším okolí je přímo intenzivně ovlivněn těžbou uhlí. Těžbu uhlí provádí společnost: PGE *Polska Grupa Energetyczna*, dále jen PGE nebo společnost PGE. Společnost PGE se na svých stránkách prezentuje jako aktivní ochránce životního prostředí. Lze v tomto případě odkazovat i na přímou citaci “Již ve fázi přípravy projektů a technicko-ekonomických předpokladů všech investic je zohledněn jejich vliv na životní prostředí a jsou v tomto ohledu ověřovány projekční podklady. Po realizaci konkrétních investičních aktivit je provedeno posouzení jejich vlivu na životní prostředí a splnění požadavků vyplývajících z národního i unijního práva. Vliv na životní prostředí je průběžně sledován ve všech aspektech životního prostředí.”¹⁹ Výše uvedené tvrzení by z hlediska prezentace mohlo být označeno i jako *greenwashing*.^{20,21} Otázce splnění požadavků, které vyplývají z unijního práva se bude věnovat pozornost ve druhé kapitole. Podkapitola věnující se legislativě EU analyzuje normy evropského práva, které mohly být porušeny ve zmíněném případě i s konkrétním odůvodněním. Dále se jim bude práce věnovat ve třetí kapitole, kde bude zkoumán rozsudek SDEU i stanovisko generálního advokáta.

Území, které v ČR přímo sousedí s dolem *Turów* nepodléhá zvláštní územní ochraně, Chráněná krajinná oblast Lužické hory dále jen CHKO, je od polohy dolu vzdáleno přes 7 km a přes 6 km dělí od dolu *Turów* CHKO Jizerské hory. Nejedná se ani o Evropsky významnou lokalitu. Nejbližší evropsky významnou lokalitou je vodní tok Smědá, který je vzdálen asi 8

¹⁸ DATEL, Josef. Povrchový důl TURÓW: Stručné shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.3

¹⁹ Konvenční akciová společnost PGE Mining a Energetyka Pobočka hnědouhelného dolu *Turów* [online]. Bogatynia: PGE Mining a Energetyka [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://kwbturow.pgeiek.pl>

²⁰ Greenwashing aneb český překlad natírání věci na zeleno – lze stručně definovat jako dezinformace v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelnosti.

²¹ *Třídění odpadu: Co je to greenwashing?* [online]. Praha: Concept, c2007-2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.trideniodpadu.cz/greenwashing>

km. Předmět ochrany není činností dolu přímo ovlivněn.²² Velkoplošná ani maloplošná zvláště chráněná území nejsou v ČR přímo ohrožena činností dolu *Turów*.

1.5. Politicko-ekonomické souvislosti

Za přesun dolu *Turów* do jurisdikce Polska může bezesporu politické rozhodnutí špiček spojenců v období druhé světové války. Nelze nezmínit, že je určitý rozdíl v tom jak problematiku ochrany přírody a životního prostředí včetně změny klimatu vnímají Německo a Polsko. Pravdou je, že aktuální geopolitická situace ve východní Evropě je ohledně energií komplikovaná zejména s ohledem na absenci dodávek energetických surovin z Ruska, a proto těžba uhlí zažívá určitou renesanci.²³ Na webu společnosti PGE je uvedeno, že mezi činnosti KWB *Turów* náleží primárně těžba hnědého uhlí. Po ukončení těžby rovněž společnost realizuje rekultivaci ploch. Zároveň je podnik PGE vlastníkem i přílehlé hnědouhelné elektrárny. V roce 2000 byl důl *Turów* stoprocentně vlastněn polským státem. V následujícím roce byl tento důl vyřazen ze seznamu 80 největších znečišťovatelů životního prostředí v Polsku. V roce 2007 vznikla společnost PGE, která je z větší části vlastněná polským státem, lze zde vidět určitou analogii s polostátní firmou České energetické závody, dále jen ČEZ. Důl *Turów* byl její samostatnou pobočkou, toto se změnilo v roce 2013, kdy došlo ke sloučení jednotlivých společností do jedné, která je nicméně nadále většinově vlastněna státem. Elektrárna *Turów* má instalovaný výkon 2000 Megawatt, dále jen MW.²⁴ Pro porovnání je to *de facto* shodný výkon s jadernou elektrárnou Temelín v jižních Čechách, která má instalovaný výkon 2030 MW.²⁵ Lze tedy dovodit, že význam dolu *Turów* z hlediska energetiky není pro Polsko úplně zanedbatelný.

Hnědouhelný důl *Turów* se nachází na území pod jurisdikcí Polska. Přičemž důl *Turów* leží v těsné blízkosti hranice s českou a německou stranou. Činnost v dole *Turów* trvá již více než sto let. Těžbou je přímo dotčeno území sousedních států, zejména úroveň hladiny podzemní vody na územích, které bezprostředně sousedí s dolem *Turów*. Za dobu monitoringu hladiny je evidován pokles hladiny podzemních vod o 70 metrů, přičemž hlavním zdrojem poklesu hladiny na českém území bylo přetěžení tzv. poludňového zlomu na počátku 80. let. Otázce dotčených mezinárodních i evropských smluv, stejně tak politických deklarací v oblasti ochrany podzemních vod se věnuje následující kapitola.

²² Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. Praha: AOPK, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://nature.cz/web/cz/natura-2000>

²³ Konvenční akciová společnost PGE Mining a Energetyka Pobočka hnědouhelného dolu *Turów* [online]. Bogatynia: PGE Mining a Energetyka [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://kwbturow.pgegiel.pl>

²⁴ Konvenční akciová společnost PGE Mining a Energetyka Pobočka hnědouhelného dolu *Turów* [online]. Bogatynia: PGE Mining a Energetyka [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://kwbturow.pgegiel.pl>

²⁵ SVITÁK, Marek. *INFORMACE Z JE TEMELÍN 28 / 2013* [online]. Temelín: ČEZ, 2013. Dostupné také z: <https://www.cez.cz/cs/pro-media/aktuality-z-jadernych-elektren/informace-z-je-temelin-28-2013-52256/index.shtml>

2. Mezinárodní právo životního prostředí

Tato kapitola čtenáře seznamuje s mezinárodním právem životního prostředí a právem EU v oblasti životního prostředí, které lze přímo aplikovat na případ dolu *Turów*. Detailněji se jedná například o právní ochranu vod, nebo právo na informace o stavu životního prostředí. Mezinárodní právo může být rozděleno na část smluvního práva, které má psaný původ a na část obyčejového práva, které má nepsaný původ. V případě smluvního práva vzniká povinnost konat nebo se zdržet konání až vznikem mezinárodněprávního závazku. Respektive uzavřením dvoustranné nebo vícestranné smlouvy a následně jejím vstupem v platnost případně v účinnost. Přičemž daná norma musí působit osobně, věcně a časově.²⁶ Výše uvedené je rozdílem s oblastí obyčejovou, kdy pro platnost obyčejce není nutné, aby se každý jednotlivý člen mezinárodního společenství smluvně zavázal k tomu, že jej bude dodržovat, a teprve potom by mu z toho vyplývaly práva a povinnosti. V případě vzniku obyčejce mezinárodního práva je za právo uznána praxe. Mezinárodně právní obyčej je starším a obecnějším pramenem. Oba prameny jsou si rovnocenné. Rozdíl je v uvedeném souhlasu, kdy pro smlouvu platí, že je výslovný a pro obyčej je pouze tichý. Nově uzavřená smlouva mění nebo ruší obyčej, ale pouze mezi signatáři této smlouvy, pro ostatní nadále platí obyčej.²⁷

Z celkového výčtu nelze vyjmout kogentní normy, to jsou na rozdíl od dispozitivních norem takové normy, od kterých se nelze odchýlit a platí absolutně vůči všem subjektům mezinárodního práva dle článku 53 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.²⁸ Vznik neporušitelných norem je datován do období po druhé světové válce. Specifickou sekcí mezinárodního práva životního prostředí jsou kogentní normy v oblasti životního prostředí. Jako důvod pro rozšíření kogentních norem o ochranu životního prostředí je zejména to, že porušení zákazu v rozsáhlém měřítku by mohlo poškodit hodnoty mezinárodního společenství. V roce 2011 byla tato oblast kogentních norem označena jako oblast, která je teprve ve vývoji.²⁹ V roce 2022 byl zveřejněn návrh kogentních norem obecného mezinárodního práva ve kterém nejsou mezi příklady kogentní normy životního prostředí explicitně vyjmenovány. Na stranu druhou je uvedeno, že seznam je nevyčerpávající a není dotčena existence dalších kogentních norem.³⁰ Autor práce si je vědom vývoje kogentních norem v oblasti životního prostředí, ale v této práci se jim zejména z důvodu rozsahu, ale i významu pro problematiku dolu *Turów* nebude podrobněji věnovat.

Pro potřeby této práce lze úpravu mezinárodního práva životního prostředí rozdělit na normy závazné (smlouvy, mez. obyčej, zásady mez. práva životního prostředí dále jen ŽP) a dále normy *soft law*.³¹ Stejně dělení pokračuje v oblasti práva EU, kde jsou nejprve představeny normy, které jsou závazné pro členské státy EU. Normy lze tedy vymáhat a v případě neochoty druhé strany spolupracovat může být spor vyřešen u SDEU. Právní rámec ochrany životního prostředí dále zahrnuje *soft law*, které nejsou povinně závazné pro členské státy EU. Politická

²⁶ DAVID, Vladislav, Pavel BUREŠ, Faix MARTIN, Pavel SLADKÝ a Ondřej SVAČEK. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, 448 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-86-8. Strana 95-104

²⁷ DAVID, Vladislav, Pavel BUREŠ, Faix MARTIN, Pavel SLADKÝ a Ondřej SVAČEK. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, 448 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-86-8. Strana 109-113

²⁸ Vienna Convention on the Law of Treaties 1969

²⁹ DAVID, Vladislav, Pavel BUREŠ, Faix MARTIN, Pavel SLADKÝ a Ondřej SVAČEK. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, 448 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-86-8. Strana 85

³⁰ Návrh závěrů o identifikaci a právních důsledcích imperativních norem obecného mezinárodního práva (jus cogens). V: OSN, 2022. Dostupné také z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_14_2022.pdf str.6

³¹ Detailnímu vysvětlení termínu *soft law* se bude práce věnovat v podkapitole *Soft law* v oblasti mezinárodního práva životního prostředí

prohlášení nelze vymáhat, rovněž ale nelze vyloučit jejich nepřímý dopad na proces vzniku závazné právní úpravy. Autor práce považuje za důležité zmínit, že systém mezinárodního práva je otevřeným systémem, a i když je proces obvyčejové normotvorby časově náročný, není možné ho vyloučit.³² Z nezávazných a nevymahatelných principů se v postupu času mohou stávat závazné a vymahatelné normy mezinárodního práva. Příkladem může být níže popsána situace, kdy princip přijatý na konferenci OSN v 70. letech 20. století byl MSD při kauze Gabčíkovo-Nagymaros, označen za pravidlo obvyčejového práva zásadní povahy.³³

2.1. Legislativa životního prostředí na mezinárodní úrovni

Tato část představuje závazné a vymahatelné normy mezinárodního práva, které se dotýkají problematiky životního prostředí a ochrany vody. Byly vybrány ty normy a instrumenty, u kterých autor práce dovedl, že existuje předpoklad pro jejich spojitost s těžbou v dole *Turów*, respektive s externalitami těžby. Tato část představuje především mezinárodní smlouvy, které se týkají ochrany podzemní vody. Výčet smluv je seřazen od vícestranných, které jsou obecnější povahy po dvoustranné, které jsou konkrétnější.

2.1.1. Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer

Polsko i Česko ratifikovalo výše uvedenou úmluvu, proto autor práce považuje za důležité zkoumat, zda se dotýká tohoto případu a pokud ano, jestli dochází k jejímu dodržování zejména s ohledem na vodní režim v okolí dolu *Turów*, který je ovlivněn těžbou v dole a odčerpáváním vody z dolu. Úmluva v čl. 1 odst. 1 a 2 definuje přeshraniční tok a přeshraniční dopad.³⁴ Úmluva chápe přeshraniční vody jako všechny vody ležící mezi dvěma nebo více státy včetně vod podzemních. Z výše uvedeného lze dovést, že s ohledem na to, že předmětem úmluvy jsou i podzemní vody, které přetínají státní hranice, může být tato úmluva aplikovatelná na případ odtoku podzemních vod z českého území na polské vlivem těžby v dole *Turów*. Podzemní vody, které odtékají z českého území do Polska ať už vlivem těžby v dole *Turów* případně jinde jsou tedy zahrnuty v této úmluvě, stejně jako podzemní rezervoáry, které jsou umístěny na hranicích mezi Českem a Polskem. Článek 1 odst. 2 rovněž pamatuje na otázku přeshraničního dopadu, který úmluva chápe jako významný nepříznivý vliv na složky životního prostředí.³⁵

Mezinárodní úmluva se věnuje v čl.3 odst. 1.,2. a 3. primárně problematice znečištění vod, tato je důležitá zejména pro potenciální vypouštění odpadních vod z prostoru dolu *Turów* zpět na české nebo německé území. Autor práce považuje za vhodné zmínit, že se mu nepovedlo získat žádné informace ohledně jakosti vypouštěných. Z toho důvodu nelze potvrdit jejich jakost. V případě, že Polsko vypouští odpadní vodu na své území, tato úmluva se na něj nevztahuje, protože zde není zahrnut mezinárodní prvek. Lze dovést, že existence této úmluvy a zejména ratifikace Českem i Polskem může vést k tomu, že nedochází k vypouštění znečištěných vod na území pod jurisdikcí jiného státu. Dohoda se v čl.2 odst. 2 věnuje i problematice zachování vodních zdrojů a ochrany životního prostředí. Rovněž v čl.2 odst. 2 pamatuje na to, aby byly mezinárodní vody využívány způsobem spravedlivým a racionálním, protože se jedná o vodu, která může ležet na území dvou nebo více států. Článek 2 odstavec 2

³² KRUŽÍKOVÁ, Eva; MEZŘICKÝ, Václav. Základní otázky kodifikace práva životního prostředí. *Právník*. 2005, čís. 3, s. 209–226. ISSN 0231-6625

³³ ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Vydání druhé. V Praze: C.H. Beck, 2018, xxxii, 549 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-721-7. s.200-207

³⁴ Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer byla otevřena k podpisu v Helsinkách, 17. března 1992, v platnost vstoupila v 6. října 1996 po doručení 16. ratifikační listiny. Změny článků 25 a 26 vstoupily v platnost 6. února 2013. Jedná se o multilaterální smlouvu, která má 47 smluvních stran v regionu Evropy, Asie a Afriky, ratifikovalo ji 36 smluvních stran.

³⁵ ČESKÁ REPUBLIKA. ÚMLUVA O OCHRANĚ A VYUŽÍVÁNÍ PŘESHHRANIČNÍCH VODNÍCH TOKŮ A MEZINÁRODNÍCH JEZER. In: Praha: Parlament České republiky, 1999, ročník 1999, číslo 412. Dostupné také z: <https://www.senat.cz/doc2html/113200361/index.html>

si klade za cíl dosáhnout ekologicky šetrného využívání přeshraničních vod a racionálního nakládání s vodou na hranicích, a dále zachování vodních zdrojů a ochranu biosféry. Tato část úmluvy není a nemůže být splněna v případě odtoků dolu *Turów*. A to z několika důvodů, neboť nelze mít ani pochyby o tom, že voda je využívána s cílem uplatňovat ekologicky šetrné a racionální hospodářství, jakož ani zachování vodních zdrojů, neboť vlivem dolu *Turów* dochází k významnému odtoku podzemních vod z českého území, ale i německého. Splněna není ani část, která podmiňuje rozumné hospodaření s vodou. Neboť znehodnocení čisté podzemní vody odtokem do dolu, kde se stává vodou odpadní, kterou je nutné z dolu odčerpat nelze označit za rozumné hospodaření, zejména v momentě, pokud lidem v nedalekém okolí vysychají studny, a i v Evropě začínáme čelit dopadům klimatické změny.³⁶

Porušován je i další bod úmluvy uveden v čl.2 odst. 2, totiž zajištění toho, aby přeshraniční vody byly využívány racionálním a spravedlivým způsobem, zvláště s přihlédnutím k jejich přeshraničnímu charakteru v případě činností, které způsobují nebo by mohly působit přeshraniční dopady. Činnost těžby v dole *Turów* má vliv na to, že přeshraniční vody nejsou a nemohou být využívány spravedlivým způsobem, protože z české, ale i německé strany odtéká přeshraniční voda vlivem hlubinné těžby do Polska. Racionální využívání podzemních vod může být ze strany polského státu myšleno seriózně jen obtížně. Zejména v případě, kdy jsou na polské straně vodní zdroje považovány vlastně za odpad, který se musí z dolu vytěžit, zatímco na české a německé straně dochází k tomu, že vysychají studny, klesá hladina podzemních vod a v krajině je sucho. Úmluva se dále v čl.2 odst. 5 zmiňuje o tom, že opatření přijatá podle článku 1 a 2 budou v souladu s principem předběžné opatrnosti, principem původce znečištění platí a dotčené zásoby vod budou využívány tak, aby byly uspokojeny potřeby současné generace, rovněž, aby nedošlo k snížení potenciálu budoucích generací naplnit jejich vlastní potřeby.³⁷ I v tomto bodě lze nalézt významný nesoulad. Neboť již potřeby aktuálních generací ohledně množství vody nejsou naplněny.³⁸ Problém s vodou se týká nejen Česka, ale i Německa, kde od počátku těžby došlo k poklesu hladiny podzemních vod o 100 metrů a při pokračování těžby do roku 2044 odhaduje německý geolog Ralf Krupp pokles o dalších 20 metrů. Lze tvrdit, že již v současnosti nejsou uspokojeny potřeby současné generace. Ohledně budoucích generací se lze důvodně domnívat, že *ceteris paribus*, dojde ke snížení potenciálu budoucích generací naplnit jejich potřeby, které se týkají vody.³⁹ Jako pozitivní právní dopad na tento případ lze vnímat širší uchopení definice přeshraniční vodní tok, kdy zahrnuje i všechny podzemní vody, které jsou na hranici umístěny nebo jí protékají. Rovněž většinový obsah této smlouvy, který se věnuje kvalitě všech přeshraničních vodních toků lze označit jako přínosný, protože i díky tomuto smluvnímu závazku je Polsko motivováno k tomu, aby dostalo obsahu této úmluvy a nevypouštělo z dolu *Turów* odpadní vody za hranice své jurisdikce. Z hlediska zásobování obyvatel pitnou vodou lze jako důležité označit i část úmluvy, která se věnuje udržitelnosti vodních zásob, aby nebyly ohroženy současné ani budoucí generace.

³⁶ ČESKÁ REPUBLIKA. ÚMLUVA O OCHRANĚ A VYUŽÍVÁNÍ PŘESHRANIČNÍCH VODNÍCH TOKŮ A MEZINÁRODNÍCH JEZER. In: Praha: Parlament České republiky, 1999, ročník 1999, číslo 412. Dostupné také z: <https://www.senat.cz/doc2html/113200361/index.html>

³⁷ ČESKÁ REPUBLIKA. ÚMLUVA O OCHRANĚ A VYUŽÍVÁNÍ PŘESHRANIČNÍCH VODNÍCH TOKŮ A MEZINÁRODNÍCH JEZER. In: Praha: Parlament České republiky, 1999, ročník 1999, číslo 412. Dostupné také z: <https://www.senat.cz/doc2html/113200361/index.html>

³⁸ DATEL, Josef. Povrchový důl TURÓW: Stručné shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.5.6.

³⁹ PAVLÍČKOVÁ, Jana. *Idnes: Žitava žaluje polský důl Turów, saské město se bojí propadu podloží Zdroj: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/zitava-polsko-dul-turow-propad-podlozi-zaloba.A221118_105528_liberec-zpravy_jape* [online]. Idnes, 2022 [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz>

2.1.2. Aarhuská úmluva

Samotná Aarhuská úmluva je dokument, kterým je vázáno jak Polsko, tak Česko. K Aarhuské úmluvě přistoupila jako samostatná smluvní strana i EU. První článek preambule se odvolává na první princip Stockholmské deklarace o životním prostředí člověka. Autor zde tuto informaci zmiňuje především z důvodu poukázání na přínos *soft law* pro vznik *hard law*. Všechny smluvní strany garantují v čl.1 právo na přístup k datům týkajících se životního prostředí. Článek 2 odst.3 doplňuje, že Aarhuská úmluva měla zaručovat poskytování informací, které se týkají stavu všech jednotlivých složek životního prostředí, kam náleží i voda. Neméně důležitou částí Aarhuské úmluvy je i přesun rozhodování o otázkách spojených s životním prostředím z úředních orgánů na veřejnost. Tímto předává veřejnosti do rukou relativně účinný způsob, kterým může ovlivnit kvalitu životního prostředí. Veřejnost touto úmluvou v čl. 6 odst.2 získala především možnost účastnit se rozhodování o činnostech se značným dopadem na ŽP. Úmluva to zaručuje podmínkou včasného a účinného předávání informací o těchto aktivitách. Rovněž je v čl. 6 odst. 3 kladen důraz na ochranu veřejnosti v průběhu celého procesu například dostatečnou časovou lhůtou na předávání informací v průběhu řízení. Účast veřejnosti dle čl. 6 odst.4 je vyžadována především v první fázi rozhodování, a to hlavně z důvodu, že v této fázi lze provádět změny efektivněji než v případě, že už například těžba začala a řeší se, jak pokračovat.⁴⁰ Z hypotetického hlediska Aarhuská úmluva umožňuje signatářům, aby záměr prohlásili dle čl. 4 odst. 4 za činnost k zajištění bezpečnosti státu nebo veřejné bezpečnosti či obchodní a průmyslové tajemství, za předpokladu, že se strana smlouvy domnívá, že by to na ni mohlo mít negativní dopad. Tato kapitola obsahuje Aarhuskou úmluvu z toho důvodu, že se jedná o mezinárodní smlouvu v oblasti ochrany životního prostředí.⁴¹

2.1.3. Dohoda o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství

Mezivládní dohoda mezi českou a polskou vládou z roku 2015, nahrazuje předchozí právní úpravu z roku 1958. Dohoda hraniční vody chápe v širším rozsahu, kdy předmětem spolupráce je podle čl. 2 péče o všechny povrchové a podzemní vody, které se nachází na hranici. Podle čl.1 odst. 2 nelze vyloučit její aplikaci ani na podzemní vody, které se nachází v takové blízkosti od hranice, že *transformace* na nich prováděné by mohly mít dopad na území druhé strany smlouvy. Z výše uvedeného lze dovodit, že tato smlouva se minimálně geograficky přímo týká dolu *Turów*, neboť voda leží částečně na hranici a částečně za hranicí a činnost Polska v dole *Turów* má negativní vliv na české území. Smluvně definovaný rozsah spolupráce dle čl. 2 je velmi obsáhlý. Zahrnuje ochranu vod ležících v blízkosti státní hranice jako složky životního prostředí. Pojednává i o problematice změny vodního poměru. Neopomíná ani ochranu kvantitativního stavu povrchových i podzemních vod nebo otázku monitorování stavu podzemních i povrchových vod z kvalitativního i kvantitativního hlediska. Lze dovodit, že například výše uvedený bod nebyl splněn ani jednou stranou dohody, protože monitorovací síť hladiny podzemní vody z česko-polské hranice v okolí *Turów* není dostatečně obsáhlá a neposkytuje dostatečnou informaci. Z toho vyplývá, že v tomto případě lze termínem liknavost označit chování obou státních útvarů.⁴² Teprve po uzavření smlouvy o dole *Turów* v roce 2022 začala probíhat dodatečná měření, které se realizují s četností jednou za tři měsíce,

⁴⁰ Příloha, která je nedílnou součástí Aarhuské úmluvy vyjmenovává činnosti, při kterých je nezbytná projednání této věci s veřejností. Mimo jiné příloha zahrnuje i činnost těžby, kdy při ploše přesahující 25 ha je nezbytné projednání s veřejností. Důl *Turów* má téměř 2500 ha

⁴¹ *Aarhuská úmluva: Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti a rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí.* In: Aarhus: OSN, 1998. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_aarhuska_umluva/\\$FILE/OMV-Text_aarhuske_umluvy-20100510.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_aarhuska_umluva/$FILE/OMV-Text_aarhuske_umluvy-20100510.pdf)

⁴² *Dohoda o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství.* In: Praha: Vláda ČR, 2015. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Dohoda-mezi-vladou-CR-a-vladou-PR-o-spolupraci-na-hranicnich-vodach-v-oblasti-vodniho-hospodarstvi.pdf>

tedy i zde chybí kontinuita a stabilní měřicí zařízení na obou stranách a rovněž smlouva počítá s rozšířením monitorovací sítě o další měřicí vrty.⁴³ Pro případ dolu *Turów*, lze za velmi významnou součást dohody nepochybně označit i odběry podzemních vod, které ošetřuje čl.2. Od roku 2015 by měla podle smlouvy mezi Českem a Polskem probíhat spolupráce i v oblasti odběru povrchových a podzemních vod. To lze interpretovat tak, že veškerá voda odebraná do dolu *Turów* z českého území by měla být monitorována. Tento výčet není konečný, u ostatních bodů ale autor nevidí spojitost s odtokem podzemní vody do Polska vlivem těžby, ani jinou souvislost s případem dolu *Turów*. Autor nemá informaci o tom, že by voda z těžby, která může být znečištěna byla vypouštěna na území pod jurisdikcí Česka, a proto nezmiňuje otázku znečištěné podzemních vod, ale i ta je ve smlouvě obsažena.⁴⁴

2.2. *Soft law* v oblasti mezinárodního práva životního prostředí

Tato práce zmiňuje i mezinárodně nezávazné dokumenty určené k ochraně přírody a životního prostředí. Je nezbytné si uvědomit, že EU je v problematice ochrany životního prostředí významně dále než rozvojové země, pro které není ochrana životního prostředí v mnoha případech prioritou, jinak řečeno za ni nechtějí utrácet peníze. I z tohoto důvodu může být značně obtížné se v některých případech shodnout na přísnějších podmínkách v oblasti normativního smluvního práva, které by akceptovaly všechny státy. Právě z tohoto důvodu vzniká značné množství *soft law*. Pro vznik *soft law* v oblasti ochrany životního prostředí je důležitá ochota některých subjektů mezinárodního práva dobrovolně se zavazovat náročnějšími požadavky na ochranu životního prostředí, než vyžadují závazné normy, aniž by tento subjekt mezinárodního práva byl v ohrožení, že může být jeho konání nebo nekonání napadeno u některého soudu. Jednotlivé *soft law* budou řazeny vzestupně dle termínu vzniku. Termín *soft law* neboli měkké právo postrádá přesnost a vymahatelnost, kterou mají normy. Lze říct, že v některých případech mohou být jen malé rozdíly mezi závaznými a normami a měkkým právem v mezinárodních vztazích. Nicméně podle Rudigera Wolfruma výše uvedený termín *soft law* nemůže být pokládán za formální zdroj mezinárodního práva v jeho tradičním pojetí. Navzdory nevynutitelnosti nelze říct, že by *soft law* bylo nevýznamné ba naopak. V mezinárodních vztazích představuje důležitý jev. Obecně lze říct, že měkké právo má specifický význam v oblastech, kde je nutné chránit dobrou víru. Jako neméně důležitý význam *soft law* je jeho význam při tvorbě, výkladu, ale i vyjasňování mezinárodního i komunitního práva. V neposlední řadě může být jeho přínosem i to, že obsahuje vzorové prvky důležité pro navrhování mezinárodního práva v budoucnu.⁴⁵

2.2.1. Konference OSN o životním prostředí 1972

V roce 1972 se ve Stockholmu konala první konference OSN o životním prostředí. Zde *de facto* formuluje první *soft law* v oblasti mezinárodního práva životního prostředí. Vznikla zde deklarace OSN o životním prostředí, která formovala 26 ekologických zásad. Náleží mezi ně například následující zásady: přírodní zdroje musí být chráněny, neobnovitelné zdroje musí být sdíleny a je potřeba zabránit jejich vyčerpání, nebo je nutné podpořit vývoj ke zlepšení životního prostředí, rovněž důležitý je princip, že státy mohou využívat své zdroje, jak chtějí, ale nesmí ohrozit ostatní státy. V neposlední řadě princip spolupráce v mezinárodních otázkách

⁴³ ČESKÁ REPUBLIKA. *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědohelném dole T*. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

⁴⁴ *Dohoda o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství*. In: Praha: Vláda ČR, 2015. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Dohoda-mezi-vladou-CR-a-vladou-PR-o-spolupraci-na-hranicnich-vodach-v-oblasti-vodniho-hospodarstvi.pdf>

⁴⁵ WOLFRUM, Rudiger. *The Max Planck encyclopedia of public international law*. 1. Oxford: Oxford university press, 2012, 1149 s. ISBN 978-0-19-929168-7. pp 269-277.

a přispění mezinárodních organizací ke zlepšení životního prostředí. K případu dolu *Turów* se vztahuje například první uvedená zásada: přírodní zdroje musí být chráněny. Nelze vyloučit, že voda jako taková ve všech formách je přírodní zdroj, který je omezený a vyčerpatelný, pokud nebude chráněn, i když má schopnost obnovy. Zároveň tato deklarace nevyslovuje přesnou formu ochrany žádného přírodního zdroje. Jedná se pouze o prohlášení, které není právně vymahatelné a nikoho k ničemu nezavazuje. Nicméně deklarace ukazuje, že na úrovni světového společenství panuje shoda na tom, že je potřeba přírodní zdroje chránit. Zásadu věnující se otázce využívání zdrojů suverénními státy lze chápat tak, že státy mohou na území pod svou jurisdikcí vykonávat jakoukoliv činnost, kterou realizují za účelem získání a/nebo využívání přírodního zdroje na svém území. Podmínkou je, že nesmí ohrozit území pod jurisdikcí jiného státu. V případě vztáhnutí této zásady na důl *Turów*, to můžeme vysvětlit tak, že Polsko může na svém území těžit libovolně hnědé uhlí, stejně tak je může využívat k výrobě elektrické energie. Nicméně nedílnou součástí je i to, že nesmí ohrozit zásobu podzemních vod na území pod jurisdikcí jiné strany – v tomto případě Česka a Německa. Zde nezbývá než konstatovat, že tuto zásadu Polsko nectí. Neméně důležitá je i zásada, že v mezinárodních otázkách je potřeba nastolit spolupráci. Tedy že by v případě odtoku podzemní vody do dolu *Turów* mělo docházet ke spolupráci mezi Českem a Polskem na tom, aby tato věc nepokračovala, přitom by na tom měli mít zájem oba státy.⁴⁶ Můžeme říct, že od uzavření „dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole *Turów* v Polské republice na území České republiky“ došlo k výraznému pokroku zejména v oblasti plnění zásady o nastolení spolupráce. Přičemž již v článku 1 této dohody je zmíněno, že jejím účelem je spolupráce při realizování všech činností, které souvisí s omezením negativních dopadů těžby na české území.⁴⁷

2.2.2. Summit OSN o udržitelném rozvoji 2015

Tento proběhl v New Yorku za účasti členských států OSN. Hlavní přínosem summitu pro udržitelný rozvoj a ochranu životního prostředí bylo stanovení 17 cílů udržitelného rozvoje, které chceme splnit do roku 2030. Pro problematiku související s negativním dopadem těžby autor zmiňuje ty cíle, u kterých *prima facie* nelze vyloučit jejich možnou souvislost. Jedná se o cíl 6, který se věnuje problematice vody. Do roku 2030 by mělo dojít například k tomu, že všichni lidé na planetě budou mít možnost spravedlivého přístupu k pitné vodě nebo podstatně zvýšit účinnost využívání vody ve všech oborech lidské činnosti. Toto souvisí i s problematikou dolu *Turów*. Neboť například pokud bude pokračovat těžba do roku 2044, pravděpodobně nebude dostatek vody v okolí dolu, a i zde nebude zajištěn spravedlivý přístup k pitné vodě. Nelze opomenout cíl 7, který pojednává o přístupu k udržitelné energii dále cíl 13, který má za cíl snížit negativní dopady změny klimatu. Nelze vyloučit, že spalování fosilních paliv patří k těm aktivitám, které podporují negativní dopady na změnu klimatu. Tato deklarace neurčuje termín do kdy bude možné spalovat nejen uhlí v elektrárnách. Ale pojmenovává problém, který je nutné řešit. Pokud by v případě dolu *Turów* Polsko k tomuto bodu přistoupilo pozitivně, mohlo by to vést například k dřívějšímu ukončení těžby uhlí v dole *Turów* s čím souvisí i nižší pokles a rychlejší návrat hladiny spodní vody do původního stavu, jak na českém, tak i německém a v neposlední řadě i polském území. Jako související je vybrán i cíl 17, který se více věnuje dobrovolným závazkům na všech úrovních, ale i posílení spolupráce v řešení jednotlivých problémů. Nelze mít pochyby, že se jedná o pouhé politické prohlášení, které není

⁴⁶ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME. *Stockholm Declaration: ENVIRONMENTAL LAW GUIDELINES AND PRINCIPLES*. In: UNEP, 1972. Dostupné také z: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/29567/ELGP1StockD.pdf> pp. 3.-5.

⁴⁷ ČESKÁ REPUBLIKA. *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T*. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

právně vymahatelné, zároveň ale stanovuje konkrétní a měřitelné cíle u nichž nelze vyloučit, že se stanou součástí národních legislativ, regionálních nebo mezinárodních smluv. V závěru k tomuto kroku vybízí i samotná deklarace.⁴⁸

Ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni se řídí obyčejovými pravidly a smluvním právem. Smluvní právo může být rozděleno na právně závazné a *soft law*. Tato podkapitola se věnovala právní ochraně životního prostředí na mezinárodní úrovni a navazující podkapitola se zaměřuje na právní ochranu životního prostředí na úrovni EU.

2.3. Závazné normy životního prostředí v EU

V počátcích si dnešní EU nekladla za cíl chránit životní prostředí, ale cílem bylo předcházet dalším válečným konfliktům a rovněž hrát významnější roli v mezinárodním společenství. V 70. letech 20. století proběhla první konference OSN o ochraně životního prostředí a toto přispělo i k postupnému začlenění politiky ochrany životního prostředí do činností tehdejšího EHS.⁴⁹ Vznik úplně prvního evropského rámce v oblasti podzemních vod se udává ke konci 70. let minulého století, kdy byla přijata směrnice Rady 80/68/EHS ze dne 17. prosince 1979 o ochraně podzemních vod před znečišťováním některými nebezpečnými látkami. V této směrnici bylo poprvé upozorněno na nutnost ochrany podzemních vod kladením důrazu na prevenci.⁵⁰ V roce 1982 proběhlo hodnocení vod členských států zaměřené hlavně na množství vody.⁵¹ Legislativa v oblasti ochrany vody se postupně vyvíjela. V souvislosti s ochranou podzemních vod je v Evropské Unii od roku 2006 platná směrnice o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu, kdy stavem je myšlen především stav kvalitativní.⁵²

2.3.1. Vztah práva EU a mezinárodního práva v oblasti práva životního prostředí

Odpověď na otázku, jakým právem se bude členský stát EU řídit se může zdát být zcela jasná. Nicméně pravomoci EU na tvorbě legislativy jsou rozdělené a částečně i omezené. Můžeme je dělit na: výlučné pravomoci EU, sdílené pravomoci EU a podpůrné pravomoci EU. V oblasti výlučných pravomocí byla pravomoc zákonodárná převedena na EU případně se souhlasem EU mohou v některých případech členské státy přijímat vlastní zákony. V oblasti sdílených pravomocí, kam náleží i oblast ochrany životního prostředí členské státy a EU sdílejí pravomoci pro tvorbu právních instrumentů. Důležitou částí je podmínka, že členský stát může přijmout právní úpravu pouze tehdy, neexistuje-li právní úprava na úrovni EU. Lze tedy říct, že členský stát nemůže mít vlastní národní právní úpravu, ani být vázán mezinárodní smlouvou, která se liší od právní úpravy EU, ale pokud žádná právní úprava není, může si zvolit libovolnou právní úpravu. Oblast podpůrných pravomocí EU, kam patří průmysl nebo kultura je částí, kde nemá EU pravomoc přijímat právní předpisy. V oblasti výlučných pravomocí je tedy jasná dominance práva EU, nejkomplicovanější je oblast sdílených pravomocí, kde mohou legislativu přijímat jak státy, tak EU. Naopak zcela jasná je situace v oblasti podpůrných pravomocí EU. Tady jsou členské státy teoreticky neomezeny a zde by logicky měla mít

⁴⁸ *Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj*. In: New York: OSN, 2015. Dostupné také z: <https://sdgs.un.org/2030agenda>

⁴⁹ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME. *Stockholm Declaration: ENVIRONMENTAL LAW GUIDELINES AND PRINCIPLES*. In: UNEP, 1972. Dostupné také z: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/29567/ELGP1StockD.pdf>

⁵⁰ legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámc pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

⁵¹ Ochrana podzemních vod v Evropě [online]. Luxembourg: Evropská Komise, 2008 [cit. 2022-05-09]. ISBN 978-92-79-09813-0. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/groundwater/pdf/brochure/cs.pdf>

⁵² legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámc pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

přednost mezinárodní smlouva před právem EU.⁵³ Otázku vztahu unijního práva k právu vnitrostátnímu objasnil již v 60. a 70. letech soudní dvůr, formuloval tři klíčové zásady unijního práva: přímou použitelnost, přímý účinek a přednost. Přímý účinek směrnic definoval SDEU v 70. letech 20. století, argumentoval tím, že zakládající smlouvy přímý účinek směrnic nevykloučily.⁵⁴

2.3.2. Směrnice o vodě, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky 2000/60/ES

Tato směrnice vznikla jako revize směrnice Rady 80/68/EHS ze dne 17. prosince 1979 o ochraně podzemních vod před znečišťováním některými nebezpečnými látkami. Přičemž souvisí s problematikou dolu *Turów*, respektive podzemním odtokem, neboť článek 2 popisuje podzemní vody v této směrnici jako veškeré vody pod zemským povrchem a v kontaktu s podložím. Směrnice o vodě ukládá v článku 1 všem členským státům Evropského společenství dále jen ES zajistit ochranu, zlepšení stavu a obnovu všech útvarů podzemních vod a zajistit vyvážený stav mezi odběrem podzemních vod a jejich doplňováním s cílem dosáhnout dobrého stavu podzemních vod nejpozději do 15 let ode dne vstupu této směrnice v platnost. Z výše uvedeného lze dovodit, že Směrnicí o vodě lze aplikovat i v tomto případě, neboť podzemní vody na česko-německo-polském trojmezí jsou zde hlavním předmětem sporu. V rozporu s touto směrnicí by bylo pokračování těžby v dole *Turów* do roku 2044, neboť by setrval nevyvážený vztah mezi odběrem podzemní vody, který je výrazně vyšší než doplňování podzemní vody, proto dochází k poklesu hladiny podzemní vody. Nicméně v rozporu s touto směrnicí by měla být i jakákoliv těžba v dole *Turów*, která způsobuje další odběr vody. Respektive množství odebírané vody převyšující množství vody doplňované. Pro dosažení souladu s touto směrnicí je potřeba, aby byl vyvážený stav mezi odběrem podzemních vod a jejich obnovou. Tato směrnice si ve čl. 4 odst. 1 klade za cíl prevencí předcházet nedostatku vody v povodí. Tzn. můžeme odčerpat na jednotku plochy za jednotku času pouze úhrn srážek. Obnova může probíhat přirozeně formou dešťových srážek nebo kombinací přirozené a umělé formy (dešťové srážky a čerpáním/zasakováním čerpané vody na místo s negativní bilancí stavu vody). Česko, Německo i Polsko jsou touto směrnicí vázáni, protože jsou členy EU a rovněž od vstupu této směrnice v platnost, respektive vstupu některých zemí do EU uplynulo již více, než 15 let. V souladu s cíli dle článku 4. této směrnice mají základní opatření podporovat účinné a udržitelné využívání vody.⁵⁵ Pavel Nováček ve své knize udržitelný rozvoj definuje udržitelnost, nejen neobnovitelných zdrojů, následovně: „Jde o takový způsob využívání, který neohrozí možnosti budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby.“⁵⁶ Budeme-li aplikovat termín udržitelnosti na hospodaření s vodou, lze to vysvětlit tak, že současné generace budou mít jen takovou spotřebu, aby nedošlo k ohrožení zásobování vodou budoucích generací. Můžeme říct, že zde došlo k porušení principu udržitelnosti. A to z toho důvodu, že již elementární opatření přijatá na základě této směrnice měla vést k udržitelnému a účinnému využívání vody, nikoliv k tomu, aby byla čistá podzemní voda odpadem. Ale k tomu, aby současné, ale i budoucí generace měli k dispozici dostatečné množství vody. S cílem směrnice zcela nesouhlasí využití podzemní vody, která odtéká na česko-polském pomezí do dolu *Turów*. Tato voda je odčerpávána jako voda odpadní, zatímco na české, ale i německé straně mají přilehlé oblasti problém s poklesem hladiny podzemních vod.

⁵³ *EUROSKOP* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, © 2005-2022 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/>

⁵⁴ TOMÁŠEK, Michal, a další. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, 512 s. ISBN 978-80-7502-491-1. str.60, 71, 72

⁵⁵ legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

⁵⁶ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 432 s. ISBN 978-80-244-2514-6. s. 216.

Jako příznivý dopad této směrnice může být označeno i opatření na ochranu jakosti vody uvedené v čl.1 za účelem snížení stupně úpravy potřebného k výrobě pitné vody. Nelze vyloučit, že absence tohoto opatření by v případě dolu *Turów* mohla vést k tomu, že by byla odpadní voda vypouštěna na nižší úrovni vyčištění. Nelze opomenout fakt, že tato směrnice členským státům nařizuje ve čl.8 odst.1, 2, 3 za jakých podmínek musí monitorovat povrchovou nebo podzemní vodu a jak tyto monitoringy mají vyhodnocovat. Což vede k sjednocení a lepšímu porovnávání výsledků měření. Pokud se členský stát setká s problémem, který ovlivňuje hospodaření s jeho vodami, a nemůže být tímto členským státem vyřešen, může podle čl.12 odst. 1 tento problém předložit EK a členskému státu, kterého se to týká, a navrhnout řešení problému.⁵⁷

2.3.3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí

Výše uvedená směrnice se zabývá odpovědností za škodu na životním prostředí. V článku 1 směrnice uvádí, že opatření by měla být realizována na principu znečišťovatel platí. Toto lze chápat v širším smyslu jako každý kdo poškozují přírodu. Směrnice ve čl. 2 definuje poškození na vodách, kterým může být jakékoli újma s nezanedbatelným negativním dopadem na ekologický, chemický či kvantitativní stav vody nebo ekologický potenciál dotčených vod. V případě dolu *Turów* se jedná především o kvantitativní stav vod, ale i ekologický potenciál vod. Termín újmu lze vysvětlit jako: měřitelné negativní dopady na přírodní zdroj vody, újma může být přímá i nepřímá. Pod termínem voda můžeme chápat všechny vody, na které se vztahuje směrnice 2000/60/ES tedy včetně vod podzemních. Termínem bezprostřední hrozba škody se v tomto případě chápe takové ohrožení, které může vést v krátké době ke škodám na životním prostředí. Článek 5 odst. 1 směrnice popisuje chování v souladu s principem předběžné opatrnosti, kdy v procesu vyhýbání se hrozbám se využijí preventivní opatření. Těmito opatřeními se rozumí opatření přijatá v důsledku události, které vedlo k minulosti k vysokým škodám na životním prostředí, ve snaze předejít těmto škodám nebo je minimalizovat v budoucnu. Pokud stále se zmenšující velikosti ok na rybářských sítích vedly k vylovení populace jednoho druhu ryb, tak do budoucnu bude preventivní opatření například stanovovat minimální velikost ok rybářských sítí, které lze používat k lovu konkrétního druhu ryb.

Pokud již došlo ke škodě, dochází k aplikaci nápravných opatření, které mají za cíl nahradit škodu, respektive ji minimalizovat. Nápravným opatřením by měla být činnost s cílem uvést do původního stavu poškozenou složku životního prostředí. Podle čl. 8 odst. 1 společnost PGE nese náklady na preventivní a nápravná opatření přijatá podle této směrnice. Nápravné opatření by si kladlo za cíl vrátit situaci do původního stavu. V případě příkladu opět stabilizovat populaci dotčeného druhu ryb na konkrétním místě. Tzn. nápravným opatřením by mohlo být vysazení tohoto druhu ryb z jiné vhodné lokality nebo podpora jejich stanovišť. V případě dolu *Turów* by se mělo jednat nejprve o preventivní opatření tzn. aby nevznikaly žádné další škody (neklesala dále hladina podzemní vody). Jako preventivní opatření by v případě dolu *Turów* bylo možné označit budovanou podzemní stěnu, pokud by jejím cílem bylo zadržení vody na českém území. Na toto opatření by navázala nápravná opatření, která by si kladla za cíl navrátit hladinu podzemní vody do stavu před těžbou. Mohlo by se jednat například o zastavení prohlubování důlní činnosti, případně přesunout těžbu dále od státní hranice s Českem na polské území, kde nebude tak intenzivní působení negativních externalit těžby černého uhlí na české území. Nelze vyloučit, že nejlepším nápravným řešením bude samotné ukončení těžby a následně přirozená sukcese na tomto stanovišti, kdy pouhé zastavení odčerpávání vody bude mít nepochybně pozitivní vliv na hladinu podzemní vody.

⁵⁷ legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámeček pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

Tato směrnice pamatuje i na otázku přeshraničního působení škod na životním prostředí. Podle čl. 15 odst. 2 poskytne stát, z jehož území škody pocházejí, informace ostatním členským státům, které mohou být touto situací ovlivněny, aby mohly přijmout preventivní, případně i nápravná opatření ve spojitosti s újmou na životním prostředí.⁵⁸ Pro zkoumaný případ by tedy mělo dojít k tomu, že polská strana jakožto území, ze kterého pochází škody by měla dostatečně informovat státy, které mohou být poškozeny činností dolu *Turów*. V tomto případě Česko a Německo. Měly by být předány informace o přesném množství odtoku podzemní vody, ale i rychlosti odtoku, a taky lokalitě. A to z důvodu možnosti přijetí preventivních a nápravných opatření.

2.3.4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Tento legislativní akt byl přijat v roce 2011, v platnost vstoupil v roce 2012. Cílem výše uvedené směrnice je ochrana životního prostředí v EU, podle čl. 1 odst. 1 prostřednictvím posuzování vlivů veřejných i soukromých záměrů na životní prostředí, které by mohly mít zásadní dopad na biosféru. Tato směrnice v čl. 1 odst. 2 záměr chápe jako: „provádění stavebních prací nebo výstavbu jiných zařízení nebo děl, jiné zásahy do přírodního prostředí a krajiny včetně těch, které se týkají těžby nerostných surovin“. Skutečnost má povinnost oznámit žadatel o povolení. Ve výše uvedeném článku a odstavci rovněž směrnice definuje dotčenou veřejnost, která může být ovlivněna rozhodovacím řízením.

Právní úprava podle čl. 2 odst.1 zavazuje jednotlivé státy EU, aby přijaly všechna nutná opatření, aby před vydáním povolení musely být záměry posouzeny. Podle čl. 4 odst. 2 nic nebrání členským státům se v ojedinělých případech rozhodnout, že udělí výjimku, avšak musí splnit speciální podmínky a rovněž uvědomit EK ještě před vydáním povolení o důvodech změny. Komise sdílí tyto dokumenty ostatním členským státům. Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že nelze vyloučit, že Polsko tuto směrnici porušilo v případě dolu *Turów*. Článek 3 definuje co všechno se musí posuzovat u každého záměru – přímé a nepřímé dopady na: člověka, faunu, flóru, půdu, vodu, ovzduší, podnebí, krajinu a další stejně jako na kombinaci jejich vlivů. Podle čl.5 odst.1 Musí být poskytnuty alespoň základní informace o záměru, jež zahrnují umístění. Dále jsou nezbytné údaje k určení a posouzení hlavních vlivů, které by záměr mohl mít na životní prostředí. Nedílnou součástí tvoří nástin hlavních alternativních řešení, o kterých oznamovatel uvažoval, a uvedení hlavních důvodů, kterými se řídil jeho výběr, s přihlédnutím k vlivům na životní prostředí. Závěrem má být všeobecně srozumitelné shrnutí informací již uvedených. Důležitou částí této směrnice podle čl. 7 odst. 1 je ustanovení, která se týká především možného negativního dopadu na životní prostředí jiného členského státu EU. Toto je rozšířeno o podmínku, že v případě, pokud by stát, který by mohl být zasažen negativními dopady požádá, poskytne mu členský stát na jehož území má být záměr uskutečněn, popis záměru spolu se všemi dostupnými informacemi o jeho možných přeshraničních vlivech, stejně jako mu poskytne čas na rozhodnutí, jestli se chce řízení účastnit nebo ne. Dotyčné členské státy zahájí jednání o potencionálních přeshraničních dopadech a opatřeních zamýšlených ke snížení nebo vyloučení těchto vlivů a dohodnou časový rámec pro dobu jednání podle čl. 7 odst. 3. Směrnice rovněž pamatuje i na podmínky schválení nebo zamítnutí povolení, příslušný orgán o tom informuje veřejnost a zpřístupní jí popis možných opatření které mají schopnost příznivě ovlivnit nepříznivé dopady podle čl. 9 odst. 1. Pro lepší spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí si členské státy a Komise sdílejí poznatky o zkušenostech nabitých při užívání této směrnice, která je určena všem členským státům EU

⁵⁸ legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí

podle čl. 12 odstl.⁵⁹ Několik porušení směrnice o posuzování některých vlivů na životní prostředí ze strany Polska byla hlavním důvodem pro podání stížnosti ČR k SDEU. Více se porušení této směrnice bude věnovat následující kapitola.⁶⁰

2.4. Soft law v oblasti práva životního prostředí v EU

Evropská Unie, respektive její členské země jsou stejně jako mezinárodní společenství v mnoha věcech odlišné, jednou z věcí, která se napříč zeměmi liší je i úroveň ochrany životního prostředí, které jednotlivé státy garantují svým občanům. V této subkapitole jsou popsány nezávazné normy životního prostředí na úrovni EU.

2.4.1. Zelená dohoda

Zelená dohoda známá též jako *Green Deal* byla přijata v roce 2020, cílem této dohody je ochrana životního prostředí na úrovni EU. Za vznikem zelené dohody stála snaha o splnění závazků Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030. Klade si cíle, které souvisí například s dekarbonizací průmyslu, podporou cirkulární ekonomie nebo zajištění bezpečných a stabilních dodávek energie z obnovitelných zdrojů bez závislosti na spalování fosilních paliv, ale zná i problematiku ochrany a obnovy ekosystémů. Zelená dohoda si klade za cíl sloužit tomu, aby v roce 2050 byly vysoce efektivně využívané zdroje a nedocházelo k produkci emisí skleníkových plynů respektive, abychom byli jako společenství uhlíkově neutrální. Tato dohoda si rovněž klade za cíl zapojení EU na mezinárodní úrovni v oblasti ochrany životního prostředí a předcházení změnám klimatu. Jedním z následků výše uvedených činností je i zvýšená kvalita vody, ovzduší a dalších složek životního prostředí. Přínos „Zelené dohody“ je zejména v tom, že motivuje státy k přechodu na obnovitelné a nízkoe emisní zdroje energie, tudíž by měly být negativní dopady změny klimatu v ČR i celé EU nižší, než kdybychom tuto strategii nepřijali.⁶¹ V okolí dolu *Turów* nelze od roku 2010 vyloučit vliv změny klimatu na stav podzemní vody v nejvyšší vrstvě, je nutné řešit obě příčiny problému s nedostatkem podzemní vody.⁶²

2.4.2. Doporučení

Evropská unie vydává pravidelně doporučení pro všechny členské státy. Tyto doporučení nejsou závazná, členské státy se těmito doporučeními nemusí řídit. Nelze zpochybnit, že i doporučení adresována konkrétním státům mají určitý vliv na chování států.

Doporučení z roku 2020 pro Česko zmiňuje negativní změny klimatu, a to konkrétně intenzivnější sucha a povodně. Neopomíná ani dlouhodobý problém znečištění ovzduší. A doporučuje uskutečnit klimatickou transformaci s cílem snížení energetické závislosti na uhlí a podporu obnovitelných zdrojů.⁶³ Doporučení z roku 2022 pro Českou republiku navrhuje změnu v oblasti energetiky s doporučením rozšiřovat výrobu obnovitelné energie, primárně využitím fotovoltaiky, ale i snižovat energetickou náročnost budov. Na implementaci

⁵⁹ legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

⁶⁰ Tisková zpráva: Česká republika podala žalobu na Polsko kvůli těžbě na dole *Turów*. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: MŽP, 2021, 26.2.2021 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20210226-Ceska-republika-podala-zalobu-na-Polsko-kvuli-tezbe-na-dole-Turow

⁶¹ KOLOUCHOVÁ, Kateřina. Co je Zelená dohoda pro Evropu?. In: *Fakta o klimatu* [online]. Brno: Otevřená data o klimatu, 20.12.2022 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/explainery/zelena-dohoda-pro-evropu?gclid=CjwKCAjw6OiBhA2EiwAuUwWZXPRyAfUIAZV7W0k86gr8Jai1j-4DLsk-gW38HkUXzzR624nyntp7xoCL4UQAvD_BwE

⁶² Autor práce podotýká, že dohoda přímo nezakazuje že může dojít k tzv. protiopatřením, které vypuštěné emise vyrovnají. Tzn. některé odvětví budou i v roce 2050 produkovat emise uhlíku, ale naše bilance vypuštěného *versus* uloženého uhlíku bude nulová.

⁶³ ČESKÁ REPUBLIKA. DOPORUČENÍ RADY: k národnímu programu reformy Česka na rok 2020 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2020. In: Brusel: Evropská Komise, 2020, ročník 2020. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0503&from=EN>

ustanovení podporující klimatické cíle je pro Česko alokováno přes 40 % všech prostředků. Doporučení mimo jiné kritizuje rychlost a rozsah přechodu České republiky na zelenou energii, kdy Česko vykazuje oproti EU energetickou náročnost, která je o 100 % vyšší než průměr EU.⁶⁴

Doporučení z roku 2020 pro Polsko uvádí, že: cílem je zaměřit se na ekologickou transformaci, ale i čisté a vysoce účinné způsoby vyrábění energie a podporovat dekarbonizaci ekonomiky včetně oblastí, kde probíhá těžba uhlí.⁶⁵ Doporučení z roku 2022 pro Polsko kritizuje silnou závislost Polska na fosilních palivech, které pokrývaly 86 % jeho spotřeby v roce 2020, samotné uhlí se podílelo 40 %, ropa téměř 29 %. Stranou kritiky nestojí ani vzrůstající emise skleníkových plynů, které se od roku 2005 zvýšily o více než 50 %. Vysvětluje důvody pro nutnost zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie v energetickém mixu Polska. Doporučení rovněž podporuje renovace budov s cílem snížení poptávky po fosilních palivech při vytápění. Neopomíná ani problematiku dopravy, která je po výrobě energie druhým největším producentem znečišťujících látek ovzduší a navrhuje opatření. Shrnutí je takové, že EU se snaží motivovat ke snižování spotřeby energie z fosilních paliv ať už podporou obnovitelných zdrojů anebo nižší náročností například budov. Tato opatření by mohla vést k tomu, že Polsko nebude potřebovat dále prohlubovat a provozovat důl *Turów* až do roku 2044, protože budou mít dostatečnou produkci obnovitelných zdrojů energetické energie v porovnání s nižší spotřebou.⁶⁶

2.4.3. Akční plány EU

Evropská unie připravuje akční plány pro různé oblasti, včetně oblasti životního prostředí. Tyto akční plány nejsou závazné, představují spíše výhled toho, kam a jak EU směřuje/chce směřovat. Akční plán z roku 2021 s názvem směřem k nulovému znečištění ovzduší, vody a půdy popisuje ambice v oblasti snižování znečištění složek životního prostředí do roku 2030 a do roku 2050. Tento akční plán se věnuje i problematice ochrany vody, a to především po kvalitativní stránce. Součástí tohoto akčního plánu je mimo jiné i vyčíslení, kolik EU stojí nedostatky v provádění právních předpisů EU na ochranu životního prostředí. Tyto náklady byly vyčísleny na 55 miliard EUR ročně. Akční plán zdůrazňuje i problematiku změny klimatu se kterou je spojena i potřeba připravit se na sucha inovativním řešením v oblasti kvantity vod. V neposlední řadě v rámci programu Horizont Evropa v návrhu počítá mimo jiné i s misí „Water4all“, která má za cíl zabezpečit dostatek vody pro planetu nebo mise, která má za cíl zabezpečit zdravé oceány, moře a vnitrozemské vody.⁶⁷ Přínos akčního plánu s názvem „směřem k nulovému znečištění ovzduší, vody a půdy“, lze v případě kauzy dolu *Turów* vnímat minimálně ve dvou rovinách. Ta první je znečištění ovzduší, které se pojí se spalováním fosilních paliv a jejich těžbou, druhá souvisí se znečištěním vody, tedy nutností veškerou vodu, která je znečištěna důlní činností vypouštět až po důkladném očištění. Nelze vyloučit, že v souladu s akčními plány budou v budoucnu upraveny směrnice EU.

⁶⁴ ČESKÁ REPUBLIKA. DOPORUČENÍ RADY: k národnímu programu reforem Česka na rok 2022 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2022. In: Brusel: Evropská Komise, 2022. Dostupné také z: https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/2022-european-semester-csr-czechia_en.pdf

⁶⁵ POLSKO. DOPORUČENÍ RADY: k národnímu programu reforem Polska na rok 2020 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Polska z roku 2020. In: Brusel: Evropská Komise, 2020, ročník 2020. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0521&from=EN>

⁶⁶ POLSKO. COUNCIL RECOMMENDATION: on the 2022 National Reform Programme of Poland and delivering a Council opinion on the 2022 Convergence Programme of Poland. In: Brusel: Evropská Komise, 2022, ročník 2022. Dostupné také z: https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/2022-european-semester-csr-poland_en.pdf

⁶⁷ SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Akční plán EU: „Směřem k nulovému znečištění ovzduší, vody a půdy“. V: Brusel: Evropská Komise, 2021, ročník 2021. Dostupné také z: https://ec.europa.eu/environment/pdf/zero-pollution-action-plan/communication_en.pdf

Ve druhé kapitole byly představeny mezinárodní právně závazné a vymahatelné právní normy, shodně tak i *soft law* v oblasti mezinárodního práva ochrany životního prostředí, u kterých nelze vyloučit jejich možné využití v případě těžby v dole *Turów*. Jednalo se i o bilaterální smlouvu Česka a Polska, která se věnuje problematice přeshraničních vodních toků včetně vod podzemních. V oblasti *soft law* byly zahrnuty vybrané dokumenty. Například výsledky první konference OSN o životním prostředí z roku 1972. Ve druhé části kapitoly práce přinesla shodným způsobem rozdělené právní normy platné výhradně na území EU. Práce zahrnula směrnice věnující se odpovědnosti za životní prostředí, směrnici o vodě, ale i směrnici o posuzování vlivů veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (EIA), která byla předmět sporu u SDEU. Autor práce si je vědom, že nezávazné právní normy nelze vymáhat. Na druhou stranu je potřeba zmínit, že není vyloučen vývoj legislativy. Z principů a politických prohlášení mohou vzniknout právně závazné normy ať už na úrovni mezinárodního společenství nebo EU. Ve třetí kapitole se práce zabývá procesem u SDEU ve věci *Turów*.

3. Řízení před SDEU

Česká republika se nejprve obrátila na EK, která se ztotožnila s většinou žalobních bodů stížnosti, následně ČR podala stížnost do Lucemburku k SDEU.⁶⁸ U SDEU probíhá řízení, které se věnuje pouze porušení práva EU. Podáním stížnosti k SDEU není dotčena varianta podání stížnosti k MSD pro porušení mezinárodního práva, ale u MSD se nelze dovolávat porušení práva EU. Lze říct, že ze strategického důvodu Česká republika zvolila SDEU z důvodu možnosti zapojení EK do procesu na straně žalované a z důvodu existence vymáhacího řízení.⁶⁹ Tato kapitola stručně shrnuje průběh řízení před SDEU. Zahrnuje procesní věci podání žaloby i předběžné rozhodnutí SDEU, neopomene ani názor generálního advokáta nebo vyškrtnutí věci. První část této kapitoly se podrobněji věnuje procesní věci podání žaloby Českou republikou na Polsko ve věci C-121/21 ze dne 26.2. 2021. Druhou podkapitolu tvoří stanovisko generálního advokáta ke sporu mezi Českem a Polskem, které bylo vydáno 3.2.2022. Třetí podkapitola seznamuje čtenáře s dvěma usneseními místopředsedkyně soudního dvora, přičemž druhé ukládá Polsku zaplatit denní penále ve výši 500 000 euro za každý den pokračování těžby v dole *Turów*. Závěr této kapitoly tvoří vyškrtnutí věci C-121/21 z důvodu stažení žaloby ze strany Česka.

3.1. Procesní věci podání stížnosti k SDEU

Smlouva o fungování EU, dále SFEU v článku 252 uvádí, že soudnímu dvoru jsou k dispozici generální advokáti, kteří zpracovávají a veřejně předkládají nestranná a nezávislá odůvodněná stanoviska rozhodnutí ve věcech, které dle SDEU vyžadují toto stanovisko. Toto stanovisko bylo zpracováno i ve věci C-121/21 a jeho analýze se věnuje následující podkapitola. Česká republika podala stížnost podle článku 259 SFEU, který podání stížnosti k SDEU umožňuje i členským státům. Členský stát nejprve musí předložit věc Evropské komisi. Česko předložilo EK stížnost dne 30. září 2020. EK vydala odůvodněné stanovisko v této věci dne 17. prosince roku 2020. Ve svém odůvodněném stanovisku Komise prezentovala názor, že se Polsko dopustilo porušení některých práv EU, jež stěžovatelka ve své stížnosti uvedla, ale ne všech.^{70 71}

Komise zveřejnila, že v polském právu nebyla správně provedena ustanovení směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU), která se týká přístupů k právní ochraně. EK zmínila že nesoulad polského práva se směrnicí 2011/92, byl v době vydání odůvodněného stanoviska rovněž předmětem probíhajícího řízení podle článku 258 SFEU. Dále EK dospěla k závěru, že nedošlo k správnému uplatnění ustanovení: směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a směrnice o přístupu k informacím (2003/4/ES). V neposlední řadě byla porušena zásada loajální spolupráce zakotvena v čl. 4 odst. 3 SFEU. Poté, co Komise přijala odůvodněné stanovisko, se mohla Česká republika rozhodnout, zda věc předá SDEU nebo ne.⁷² V případě, že EK má za to, že členský stát nepřijel opatření z rozsudku SDEU, má možnost předat věc SDEU, předtím ale musí umožnit členskému státu se vyjádřit. Komise může

⁶⁸ Tisková zpráva: Česká republika podala žalobu na Polsko kvůli těžbě na dole *Turów*. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: MŽP, 2021, 26.2.2021 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20210226-Ceska-republika-podala-zalobu-na-Polsko-kvuli-tezbe-na-dole-Turow

⁶⁹ TOMÁŠEK, Michal, a další. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, 512 s. ISBN 978-80-7502-491-1. str.425-427,430-431

⁷⁰ TOMÁŠEK, Michal, a další. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, 512 s. ISBN 978-80-7502-491-1. str.418-434

⁷¹Podle článku 258 SFEU „Má-li Komise za to, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj ze smluv vyplývá, vydá o tom odůvodněné stanovisko poté, co umožní tomuto státu podat vyjádření“ Pokud členský stát nevyhoví komisi, může Komise věc předložit SDEU. Výše uvedený článek nebyl v případě podání stížnosti českou stranou k SDEU využit, neboť stížnost nepodala EK.

⁷² Evropská Komise – Tisková zpráva: Posuzování vlivů na životní prostředí: Komise přijala odůvodněné stanovisko ve sporu Česka s Polskem. In: Brusel: Evropská Komise, 2020, ročník 2020. Dostupné také z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_2452

navrhnout paušální částku nebo penále dále jen pokutu, které považuje za přiměřené, tuto částku je povinen zaplatit dotyčný členský stát. Pokud SDEU zjistí, že členský stát nevyhověl jeho rozsudku, může mu uložit zaplacení pokuty, přičemž tato částka nesmí překročit výši navrženou komisí.⁷³

3.2. Stanovisko generálního advokáta soudního dvora

Dne 3. února 2022 bylo zveřejněno stanovisko generálního advokáta,⁷⁴ k žalobě podané na základě článku 259 SFEU Českou republikou, s podporou EK. Česko se dovolávalo toho, aby se SDEU rozhodl následovně, totiž že Polská republika přijala ustanovení k prodloužení těžby v dole *Turów* do roku 2026, která byla v rozporu s pravidly EU v oblasti ochrany životního prostředí. Bylo podotknuto, že se jedná o první spor, který byl řazen do oblasti unijního práva životního prostředí a měl jej rozhodnout SDEU podaný na základě článku 259 SFEU. Podle České republiky byla porušena následující legislativa: Směrnice 2000/60/ES, Směrnice 2003/4/ES a Směrnice 2011/92/EU. Byla provedena právní analýza, přičemž čtyři z jedenácti bodů obžaloby byly označeny za odůvodněné, a těmi se bude práce zabývat.⁷⁵

Jako opodstatněný byl označen první bod české stížnosti, a to nesplnění čl. 4 odst. 1 a 2 Směrnice 2011/92/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Generální advokát ale neopomenul zmínit informaci, že v mezičase došlo k úpravě polské legislativy, zejména na zrušení článku, který společnosti PSG umožnil prodloužení těžby o 6 let. Z výše uvedeného vyplývá, že napříště prodloužení platnosti koncese nebude možné, bez posouzení vlivů na životní prostředí. Generální advokát nesouhlasil s názorem, že by měly být výše uvedené změny zohledněny v probíhajícím sporu. Neboť se tak stalo až po předložení věci Komisi Českou republikou. Domnívá se, že SDEU nemůže při posuzování protiprávního jednání Polské republiky pozdějším novelizacím národního práva přihlížet. Dále pan Pikemäe označil za přípustný žalobní důvod, který vychází z porušení čl. 9 odst. 1 a 2 směrnice EIA (nezveřejnění povolení k těžbě hnědého uhlí do roku 2026 a jeho neposkytnutí České republice ve srozumitelné podobě. Generální advokát nesouhlasil s argumentem Polské republiky, že žalobní důvod se stal bezpředmětným z důvodu přijetí nového rozhodnutí polských orgánů. Generální advokát souhlasí s tvrzením Česka, že tato povinnost nebyla splněna. Neméně důležitou informací je i to, že pozměňující rozhodnutí vydaná před povolením těžby hnědého uhlí do roku 2026 nebyla veřejnosti dostupná. Polsko argumentovalo specifickým postupem v správním řízení a zastávalo názor, že EU nemůže vstupovat do národního správního řízení. S tím nesouhlasil generální advokát, neboť vnitrostátní právní úpravy členských států se mohou lišit, ale nepovažuje za slučitelné s duchem solidarity, spolupráce a vzájemné podpory, aby byly předkládány neúplné informace. Generální advokát se z výše uvedených důvodů domnívá, že Polsko porušilo čl. 9 odst. 1 směrnice EIA, protože sdílelo nekompletní a nekvalitní informace. Generální advokát komentoval i porušení čl. 9 odst. 2 směrnice EIA, které spočívalo v tom, že Polská republika povolení zaslala České republice až pět měsíců po jeho vydání, a to v neúplné podobě. Neboť dobu pěti měsíců považuje za značné prodlení a zastává názor, že k porušení došlo. Třetí odůvodněný žalobní důvod vychází z porušení článku 7 směrnice 2003/4 (nezveřejnění povolení k těžbě uhlí do roku 2026). Česká republika uvedla, že podle výše zmíněné směrnice musí členský stát zveřejnit povolení s významným dopadem na životní prostředí kam povolení k těžbě uhlí do roku 2026 spadalo. Jeho nezveřejněním porušila Polská

⁷³ SOCHOREK, Jan, ed. Lisabonská smlouva. Praha: Úřad vlády České republiky, 2008. ISBN 978-80-87041-38-3. st. 212-217

⁷⁴ Den poté, co bylo zveřejněno stanovisko generálního advokáta tzn. 4.2 2022 došlo ke stažení stížnosti a mimosoudnímu vyřešení sporu.

⁷⁵ Soudní dvůr EU: Stanovisko generálního advokáta Priita Pikemäe ze dne 3. února 2022 Věc C-121/21 (v el. sb. rozh.)

republika výše zmíněnou směrnicí. Polsko namítlo, že ministr klimatu splnil povinnost a informoval veřejnost o vydání povolení k těžbě hnědého uhlí do roku 2026. Generální advokát připomenul, že Polsko porušilo i článek 9 odstavce 1 a 2 směrnice EIA nezveřejněním povolení k těžbě uhlí do roku 2026. V zájmu jednotného výkladu unijního práva bylo dovozeno, že výše uvedené odstavce směrnice EIA a čl. 7 odst. 2 písm. f) směrnice 2003/4 musejí být vykládány tak, že obě jsou zárukou veřejnosti na informace o stavu životního prostředí. Generální advokát tvrdí, že došlo k porušení výše uvedené směrnice.⁷⁶

Za opodstatněný byl označen i devátý žalobní důvod, vyplývající z porušení čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii dále jen SEU (neposkytnutí kompletních informací v souvislosti s řízením o vydání povolení k těžbě hnědého uhlí do roku 2026). Česká republika připomenula, že v souladu s principem loajální spolupráce zakotveným v čl. 4 odst. 3 SEU se členské státy zavázaly pomáhat si plnit cíle unijního práva. S ohledem na to, že souhlas k těžbě uhlí do roku 2026 spadá do působnosti směrnice EIA a směrnice 2003/4, a s ohledem na lokalizaci dolu *Turów* vyplývají podle České republiky z výše uvedených směrnic povinnosti i pro ni, v jejichž dodržování je Polská republika povinna spolupracovat. Dále Česko vytknulo Polsku, že až po zahájení řízení obdrželo požadované dokumenty, tj. konkrétně původní žádost o povolení těžby z roku 1994. Česká republika však neobdržela aktuální dokument. Generální advokát vyhodnotil, že Polsko porušilo zásady solidarity, spolupráce a vzájemné podpory mezi členskými státy, které unijní právo stanoví za dosažením cíle efektivní ochrany životního prostředí. Neboť informace poskytnuté Polskem byly zaslány opožděně a nekompletně. Zastává názor, že takové jednání vůči sousednímu státu, v této situaci představuje porušení zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU.⁷⁷

3.3. Usnesení místopředsedkyně soudního dvora

První usnesení místopředsedkyně soudního dvora ve věci C-121/21 R bylo vydáno 21. května 2021. Usnesení bylo vydáno po vyslechnutí generálního advokáta SDEU P. Pikamäe. Česká republika se se svým návrhem domáhala, aby SDEU nařídil Polské republice bezodkladné pozastavení těžby. Návrh byl adresován SDEU v kontextu s žalobou pro nesplnění povinnosti na základě článku 259 SFEU. Naproti tomu Polsko navrhovalo, aby Soudní dvůr: návrh na předběžné opatření odmítl jako zjevně nepřipustný. V usnesení nebylo opomenuto, že záměry, které lze zařadit pod bod 19 přílohy I směrnice EIA povrchové těžby, pokud plocha místa přesahuje 25 ha, nebo naplňuje-li bod 24, který říká že i veškeré změny nebo rozšíření takových záměrů dosahující hodnoty 25 ha, musí mít platné posouzení EIA. Místopředsedkyně rozhodla v tomto následovně: „Polská republika bezodkladně pozastaví těžbu hnědého uhlí v dole *Turów* (Polsko) až do vyhlášení rozsudku, kterým bude skončeno řízení ve věci C-121/21.⁷⁸

Druhé usnesení místopředsedkyně soudního dvora ve věci C-121/21 R bylo vydáno 20. září 2021 v reakci na návrh České republiky na předběžné opatření na základě článku 279 SFEU, podaný dne 7. června 2021. Výše uvedený návrh České republiky byl podán zejména z toho důvodu, že Polská republika neaplikovala rozhodnutí ze dne 21. května 2021 a nerealizovala bezodkladné pozastavení těžby hnědého uhlí v dole *Turów*. Česká republika se návrhem na předběžné opatření domáhala, aby Soudní dvůr uložil Polské republice povinnost uhradit do rozpočtu Evropské unie denní penále ve výši 5 milionů eur za nesplnění povinností, které pro ni vyplývají z usnesení místopředsedkyně Soudního dvora ze dne 21. května 2021. Polská republika ve vyjádření, které předložila dne 29. června 2021 navrhovala

⁷⁶ Soudní dvůr EU: Stanovisko generálního advokáta Priita Pikemäe ze dne 3. února 2022 Věc C-121/21 (v el. sb. rozh.)

⁷⁷ Soudní dvůr EU: Stanovisko generálního advokáta Priita Pikemäe ze dne 3. února 2022 Věc C-121/21 (v el. sb. rozh.)

⁷⁸ Soudní dvůr EU: Usnesení místopředsedkyně soudního dvora ze dne 21. května 2021, Česko v. Polsko, C-121/21 R

zamítnutí návrhu. Polsko tvrdilo, že návrh na uložení penále podaný Českou republikou je nepřípustný, neboť v rámci řízení o předběžném opatření může návrh na uložení penále členskému státu podat pouze Komise jakožto strážkyně Smluv. Podle článku 278 SFEU může účastník řízení navrhnout nejen odklad provádění nebo vykonatelnosti aktu napadeného ve věci samé, jak stanoví, ale i s odkazem na článek 279 SFEU požadovat nařízení předběžných opatření. Můžeme říct, že článek 279 SFEU přiznává pravomoc SDEU nařít jakékoli předběžné opatření, které považuje za nezbytné k zajištění plné účinnosti rozhodnutí, jímž se skončí řízení a tedy, že Česko nejednalo v rozporu se SFEU. Česko navrhovalo, aby byla Polské republice uloženo zaplatit pokuty ve výši 5 milionů eur denně do rozpočtu EU. Místopředsedkyně Soudního dvora rozhodla, že: návrh na zrušení usnesení místopředsedkyně Soudního dvora ze dne 21. května 2021 o bezodkladném zrušení těžby v dole *Turów* se zamítá a Polské republice se dalo za povinnost, aby EK platila pokutu ve výši 500 000 eur za každý den porušení nařízení, které vyplývá z usnesení místopředsedkyně Soudního dvora ze dne 21. května 2021. Výše uvedené můžeme interpretovat jako každý den těžby v dole *Turów* od obdržení oznámení až po splnění podmínek, tedy ukončení těžby.⁷⁹

3.4. Vyškrtnutí věci C-121/21 R

Česko a Polsko uzavřelo 3. února společně dohodu o urovnání sporu v případě dolu *Turów*. Následujícího dne došlo k vyškrtnutí věci C-121/21R, protože oba členské státy informovaly Soudní dvůr, že se vzdávají všech nároků v tomto sporu. Tato věc byla vymazána z rejstříku SDEU usnesením předsedy SDEU ze dne 4. února 2022.⁸⁰

Spor u soudního dvora ve věci C-121/21 se nedostal do fáze vynesení rozsudku, neboť došlo ke stažení žaloby ze strany Česka na Polsko za podmínek, které ujednala *bilaterální* úmluva mezi stranami sporu. Nelze nezmínit, že spor probíhal ze strany České republiky v souladu se SFEU, toto bylo Polskem rozporováno, například při návrhu penále a jeho výše z české strany. Nicméně ze strany soudu i Komise nebylo jednání rozporováno. Česká republika předložila stížnost, kterou se dovolávala bezprostřednímu uzavření dolu *Turów*, protože polská strana neměla platný posudek EIA, který dle výše uvedené argumentace musí být i pro každé rozšíření. Generální advokát SDEU vybral čtyři z jedenácti žalobních návrhů, které označil za opodstatněné, ostatních sedm označil za bezpředmětné. Místopředsedkyně SDEU se v prvním usnesení rozhodla, že Polsko musí bezodkladně zastavit těžbu a ve druhém částečně přijmout návrh České republiky na udělení pokuty za každý den porušení ve výši 500 000 euro do rozpočtu Komise. V další kapitole proběhne zhodnocení přínosu výše zmíněné smlouvy pro tento případ.

⁷⁹ Soudní dvůr EU: Usnesení místopředsedkyně soudního dvora ze dne 20. září 2021, Česko v. Polsko, C-121/21 R

⁸⁰ Soudní dvůr EU: Rozkaz místopředsedy soudu ze dne 4. února 2022, Česko v. Polsko, C-121/21 R-RAP.

4. Česko-polská dohoda

Závěrečná kapitola představuje dohodu (dále dohoda *Turów* nebo dohoda) uzavřenou mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky. Dohoda *Turów* vznikla jako smírné řešení sporu o těžbu hnědého uhlí v dole *Turów* řešeného u Soudního dvoru Evropské unie. Uzavřená dohoda vedla ke stažení české stížnosti od SDEU, tudíž ve věci C-121/21 R není rozsudek.

4.1. Představení a analýza dohody

Bilaterální mezivládní dohoda *Turów* mezi Českem a Polskem byla uzavřena 3. února 2022, ve shodný den jako bylo zveřejněno stanovisko generálního advokáta SDEU. Je tedy vhodné ptát se, jakým způsobem vydané stanovisko generálního advokáta ovlivnilo podobu uzavřené dohody? Proč byla dohoda uzavřena ve stejný den? Co k tomu vedlo obě strany sporu? Tato kapitola přináší ucelený pohled na uzavřenou dohodu a porovnává pozitivní či negativní dopady dohody z pohledu české strany a ochrany podzemní vody na českém území. Ve světle stanovisek, názorů nebo dalších dokumentů poradenských, či neziskových organizací rovněž dochází ke konfrontaci podoby mezinárodní dohody s názory výše uvedených neziskových organizací. Práce se věnuje stanoviskům společnosti Greenpeace a Frank Bold, ale pracuje i s informacemi, které poskytlo ministerstvo životního prostředí dále jen MŽP a Česká geologická společnost. V preambuli dohody stojí, že obě strany zastávají názor, že je to nejlepší řešení sporu. V čl. 2 odst. 1 v podmínkách pro zpětvzetí žaloby českou stranou je uvedeno, že Polsko nejprve uhradí částku 35 000 000 euro. Ke zpětnému vzetí žaloby dojde po připsání peněz na účet ve prospěch České republiky.⁸¹ Důležitým bodem této kapitoly je analyzovat přínosy dohody *Turów*, tedy jestli byla uzavřena v dobré víře na základě aktuálních dat, že skutečně může Českou republiku ochránit před ztrátou vody na území přilehlém k dolu *Turów*. Nebo uzavření z hlediska přínosů pro českou stranu nepřináší vůbec nic pozitivního a pouze ji omezuje bránit se u SDEU, protože s touto činností vyslovila souhlas. Nelze vyloučit, že na podobu dohody *Turów* mohla mít vliv i situace na jiných místech v pohraničí s Polskem, protože je obecně známou informací, že i zde se nachází významní producenti emisí. Problémem, který souvisí s výše uzavřenou dohodou je v první řadě neaktuálnost dat, na výše uvedené upozornila společnost Frank Bold. Autor práce si je vědom, že smluvní závazek mezi Českem a Polskem vyplývá z neaktuálních dat z roku 2015. Z výše uvedeného vyplývá, že lze mít vážné pochybnosti o přínosu dohody pro stav podzemních vod na českém území.⁸²

4.2. Obsah dohody

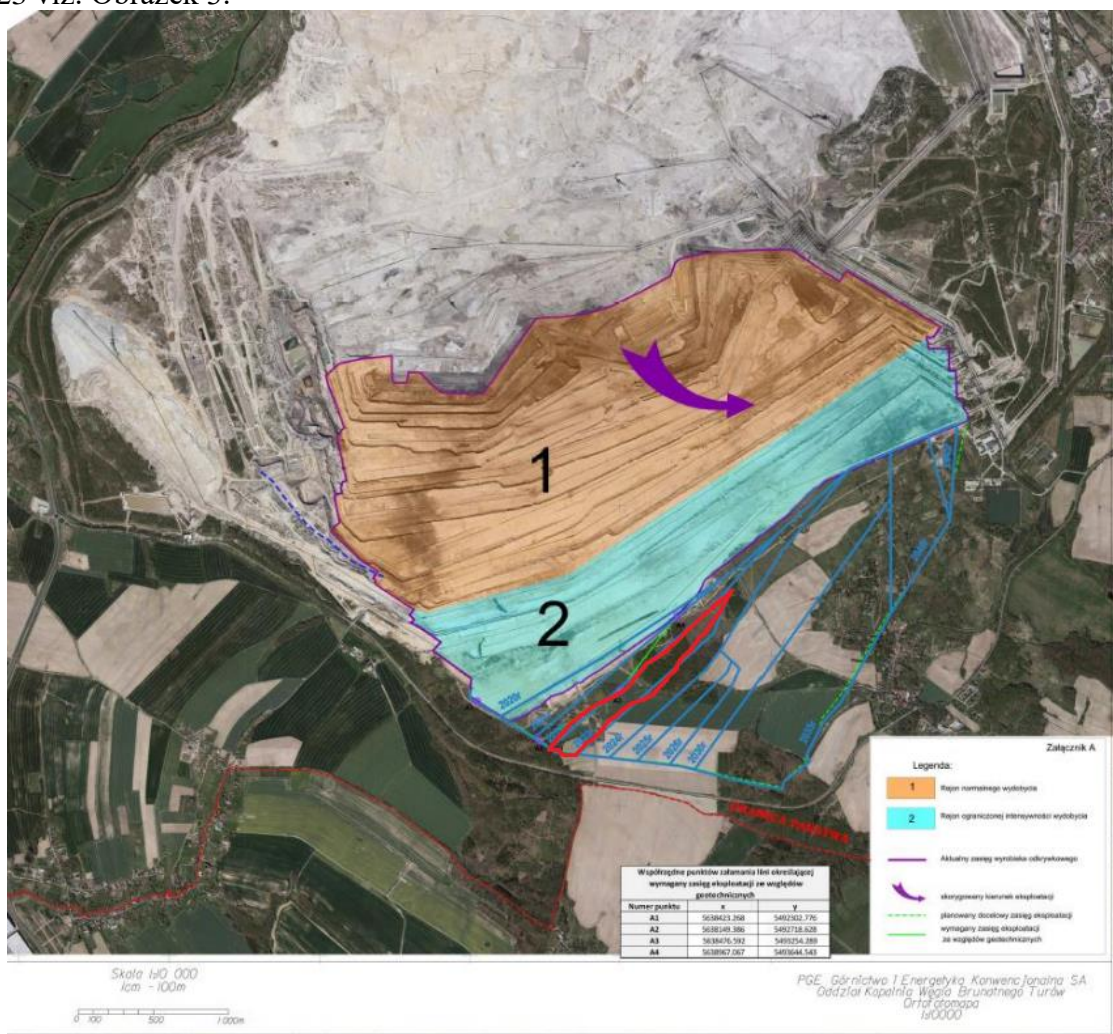
Dohoda projednává ve čl. 4 o opatřeních ke snížení prašnosti, ve čl. 5 o hluku a ve čl. 3 odst. 10 se věnuje problematice světelného smogu z dolu *Turów* na české území, dále se tato část práce věnuje primárně problematice podzemní vody. Podle čl. 3 odst. 1 polská strana zajistí, že se těžba nepřiblíží k české hranici a neprohloubí více než 30 metrů pod úroveň hladiny moře, než bude vystavěna funkční podzemní bariéra. Další nezbytným předpokladem pro rozšíření dolu směrem k českým hranicím je dodržet podmínky kontroly dopadů na území Polska a zřízení nových monitorovacích vrtů, toto je specifikováno ve článku 8. Dohoda ve čl. 3 odst. 2 vymezuje hranice, ve kterých může polská strana provádět pouze průzkumné a jiné aktivity, než bude dokončeno testování podzemní bariéry, přičemž práce musí probíhat výhradně na povrchu, aby nedošlo k dalšímu poklesu podzemní vody. Jako přínos smlouvy lze označit odst.

⁸¹ ČESKÁ REPUBLIKA. *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T*. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

⁸² Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str.6

4 čl. 3, který české straně na základě žádosti umožňuje realizovat kontrolu v dole do 14 dnů od podání žádosti a polská strana se zavazuje k plné součinnosti. Limitem tohoto článku je, že měření mohou probíhat pouze čtyřikrát ročně a neumožní tedy okamžité *ad hoc* měření například v případě nadměrného sucha nebo výrazných dešťů.

Článek. 3 odst.8 se věnuje povinnosti polské strany realizovat měření hladiny podzemní vody ve čtyřech vybraných vrtech, kterými se určí funkčnost stěny. Zhodnocení funkčnosti má proběhnout nejpozději do 30.června 2023. Dohoda ve čl. 3 odst. 7 definuje funkčnost podzemní těsnicí stěny. Funkčnost je podmíněna filtračním faktorem stěny, který musí být roven nebo nižší než 0,0016 [m/d]. Otázkou je, jak lze pomocí čtyř vrtů podél stěny dlouhé jeden kilometr změřit, že bude splněn filtrační faktor na celé stěně? Pokud do 30.června 2023 ve výše zmíněných vrtech, které se nacházejí směrem k české straně od podzemní stěny, nezačne voda stoupat nebo alespoň nepřestane klesat, polská strana nepřekročí hranice těžby plánované pro rok 2023 viz. Obrázek 3.

Obrázek 3 Mapa plánovaného rozšíření, červenou barvou zvýrazněno rozšíření pro rok 2023 (upraveno autorem)⁸³

Dohoda v čl. 8 odst. 8 pamatuje i na možnost, kdy by proběhlo hodnocení nezávislou institucí, které by vyhodnotilo, že důl *Turów* je příčinou dalšího poklesu hladiny podzemní vody ve středním kolektoru v tomto případě se Polsko zavazuje rozšířit podzemní stěnu. Na ostatní

⁸³ ČESKÁ REPUBLIKA. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědohelném dole T. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

kolektory smlouva nepamatuje. Článek 3 odst.9 uvádí, že pokud v monitorovacích vrtech o dojde k poklesu hladiny o více než osm metrů v průběhu půl roku, musí polská strana zajistit, aby došlo k bezodkladnému zastavení těžby ve směru k české straně a dále, že těžba neklesne více než 30 metrů pod úroveň hladiny moře. Dohoda ve čl.3 odst.13 rovněž ukládá Polsku povinnost informovat českou stranu minimálně jeden rok před uzavřením dolu *Turów* a jeho rekultivací. Tato povinnost se ukládá, proto, aby se Česká republika mohla vyjádřit k procesu EIA, pokud ji toto právo dává směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Můžeme tedy říct, že tato poslední podmínka je platná bez ohledu na to, jestli je v této smlouvě uvedena nebo ne. Zároveň nic nebrání tomu, aby smlouva obsahovala i ujednání, která jsou pro obě strany dohody závazné jako potvrzení vůle řídit se jimi a neplánovat jejich obcházení.

Článek 8 odst. 1 neopomíjí ani podmínky pro fungování česko-polské monitorovací sítě vrtů a ukládá Polsku vybudovat nové 4 monitorovací vrty, nelze nezmínit, že Polsko z nich už mělo 3 vybudované v době podpisu dohody.⁸⁴ Lze tvrdit, že jediným bodem smlouvy, který má zajišťovat ochranu hladiny podzemní vody je funkčnost podzemní stěny a na ni navázaná hladina podzemní vody ve středním kolektoru. Vrstva, ze které je čerpána voda pomocí studní nebo vodního zdroje v Uhelné není v této dohodě vůbec obsaženo. Můžeme dovodit, že Česká republika se spokojí s finanční náhradou na vybudování sítě vodovodů v oblasti okolo dolu *Turów*. Nicméně smlouva jako taková nechrání vodu jako složku životního prostředí v krajině, ani zdroje pitné vody pro obyvatele zdejšího regionu.⁸⁵

4.3. Kritika dohody

Výše uvedená smlouva má za cíl vyřešit situaci na česko-polském pomezí v blízkosti dolu *Turów*. Mezi kritiky česko-polské dohody můžeme zařadit například společnost Frank Bold, Greenpeace nebo sousedský spolek Uhelná. Společnost Frank Bold již dříve zveřejnila zprávu, že těžba v dole *Turów* probíhá bez pravomocného posouzení vlivů na ŽP. Polský Správní soud ve Varšavě 1.února 2022 ještě před podpisem smlouvy mezi českou a polskou stranou zrušil tzv. doložku okamžité vykonatelnosti pro rozhodnutí EIA.⁸⁶ Důsledkem této skutečnosti je fakt, že těžba v dole *Turów* probíhala bez pravomocného posouzení vlivů na ŽP. Společnost Frank Bold rovněž prezentovala analýzu dohody o dole *Turów* hned v únoru 2022, tedy nedlouho po uzavření dohody mezi českou a polskou stranou. Dohoda byla kritizována ze strany výše uvedené společnosti, že neochrání Českou republiku, protože je nedostatečně vyřešeno několik problémů, které souvisí s těžbou.⁸⁷ Naopak ministr životního prostředí Marian Jurečka zastával názor, že uzavření smlouvy bylo nejlepším řešením sporu. Přínosem označil podzemní stěnu, jež vede ke zpomalení poklesu hladiny podzemních vod.⁸⁸ Nelze vyloučit, že Česko uzavřelo dohodu v rychlosti, protože bylo zveřejněno stanovisko generálního advokáta

⁸⁴ ČESKÁ REPUBLIKA. *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T*. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf) str.1-15

⁸⁵ Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str.3

⁸⁶ Právní prostor: *Polský soud zrušil platnost jednoho z dokumentů k prodloužení těžby v Turowě*. In: Právní prostor [online]. Ostrava, 2022, 2.2.2022 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/polsky-soud-zrusil-platnost-jednoho-z-dokumentu-k-prodlouzeni-tezby-v-turowe>

⁸⁷ Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str.3

⁸⁸ Tisková zpráva: *Dohoda o Turóvu platí rok*. Dosavadní data naznačují, že dochází ke zpomalení poklesu podzemních vod. In: Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Tiskové oddělení MŽP, 2023, 2.2.2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20230202-Dohoda-o-Turowu-plati-rok-Dosavadni-data-naznacuji-ze-dochazi-ke-zpomalení-poklesu-podzemnich-vod

soudního dvora, které označilo za přípustné pouze 4 z 11 bodů stížnosti a česká strana předpokládala, že stanovisko generálního advokáta bude více příznivé pro pokračování soudního jednání u SDEU. Dále nelze vyloučit, že do vyjednávání podoby smlouvy bylo zahrnuto i znečišťování životního prostředí Polska Českou republikou v jiných částech společné hranice.

4.3.1. Nedostatečná ochrana českých vod

Podle právníčky společnosti Frank Bold Petry Kalenské Polsko nedokázalo přesvědčit, že pokračující těžbou v dole *Turów* nebude v budoucnu vznikat újma na českém území, zejména na podzemních vodách. Z výše uvedeného Česko s plánem na rozšíření dolu nesouhlasilo a v roce 2019 k němu vydalo negativní stanovisko. Neboť bylo zřejmé, že polská strana použila pro své měření data, která jevila známky neaktuálnosti, jako významnější problém lze bezpochyby označit změnu odtoku z českého území, z původních dat vycházela i veškerá dokumentace na posuzování vlivů na životní prostředí, přičemž již v roce 2019 data neodpovídala aktuálnímu ani nadcházejícímu vlivu těžby v dole *Turów*. V analýze společnosti Frank Bold není opomenuta informace, že hydrogeologická data potvrdila obavy České republiky, zejména z toho důvodu, že újma na českém území již vznikla a je rozsáhlejší, než řízení předpokládalo. Česká republika ani po dvou letech nedisponovala upraveným hydrogeologickým modelem a z výše uvedeného důvodu nemohla přesně určit, jaké škody budou vznikat a jestli jim lze předcházet, případně jak. Dle právníčky společnosti Frank Bold Petry Kalenské by aktualizovaný model byl schopen stanovit nutná opatření, která by bránila vzniku újmy na životním prostředí. Pokud by nebylo možné újmě předejít, mohla by být těžba omezena například časově nebo územně. Česká vláda smlouvu podepsala i když věděla, že v Polsku navržené ochranné opatření vzniklo na základě neaktuálních dat, z toho lze dovodit že ke škodám bude nadále docházet.⁸⁹

Je vhodné položit otázku, jestli se může jednat o omyl z pohledu mezinárodního práva smluvního. O omyl by se jednalo za předpokladu, že by ČR smlouvu neuzavřela za předpokladu, že by znala informace o aktuálním odtoku a vlivu podzemní stěny na hladinu podzemní vody na české straně.⁹⁰ Ze smlouvy nelze vyloučit, že ČR má obavu z fungování podzemní bariéry, proto její roční testování zahrnuje čl. 3 odst. 6.-9. dohody lze dovodit, že zná skutečný stav věci.⁹¹ Polský velvyslanec *Miroslaw Jasiński* uvedl, že negativní externalita těžby v dole *Turów* měla řešit PGE přímo s poškozenými. Velvyslanec uvedl, že pokud suchem jako negativní externalitou těžby v dole *Turów* utrpěl občan Polska dostal náhradu, náhrady se ale netýkaly občanů České republiky. Velvyslanec rovněž potvrdil že podzemní stěna byla primárně vytvořena za účelem, aby zabránila průtok nebo alespoň omezila přítok vody do dolu *Turów*. Bariéra nemá žádný význam ve vrstvě kde se nachází studny.⁹² Tvrzení velvyslance podporuje i Česká geologická společnost, která zastává názor, že podzemní překážka byla budovaná s hlavním cílem ochránit důl před přítokem vody z Česka, aby mohla těžba pokračovat. Neboť stěna se nachází v místě *poludňového* zlomu, kde docházelo k samovolným

⁸⁹ Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str. 5,16

⁹⁰ DAVID, Vladislav, Pavel BUREŠ, Faix MARTIN, Pavel SLADKÝ a Ondřej SVÁČEK. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, 448 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-86-8. str. 105

⁹¹ ČESKÁ REPUBLIKA. *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T*. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

⁹² PĘDZIWIŁ, Aureliusz. *Spor o Turów je výsledkem nedostatku empatie a arogance* [online]. In: BONN: DW, 2022, 6. ledna 2022 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.dw.com/pl/sp%C3%B3r-o-tur%C3%B3w-to-skutek-braku-empatii-i-arogancji-wywiad/a-60343816>

výronům vody ve výši 40 litrů za vteřinu. Hladiny podzemní vody byly ve všech vrtech na území na začátku roku 2022 na historických minimech.⁹³

4.3.2. Nevhodnost použitých dat

Společnost Frank Bold prezentuje názor, že smluvně zakotvené prostředky k ochraně vody pochází z roku 2015. V této době docházelo k odtoku vody z českého území primárně vrstvou, do které byla naplánována výstavba podzemní bariéry. Smlouva nerefletovala změnu odtoku, který byl v době vydání analýzy smlouvy nejintenzivnější ve spodním terciéru, nikoliv v místě budované stěny. Pro monitoring funkčnosti podzemní bariéry byly vybrány vrty umístěné pouze v jedné podzemní vrstvě, konkrétně ve středním terciéru. Převládá názor, že bariéra v nynější neaktualizované formě má příznivý dopad pro ochranu samotného dolu. Kritizována je i další část dohody ze které vychází, že další pokles hladiny vodního zdroje v Uhelné nemá vliv pro vyhodnocení funkčnosti bariéry nebo nutnosti její úpravy. Můžeme dovodit, že bariéra není řešením problému se zásobováním pitnou vodou. Společnost Frank Bold vyjadřuje obavu, že pokud bude nadále docházet k poklesu hladiny vody, Polsko nebude mít na základě této smlouvy povinnost bariéru upravit. V analýze je citován i hydrogeolog Josef Datel, který tvrdil, že obec Uhelná není výstavbou bariéry chráněna.⁹⁴

4.3.3. Geografické vymezení těžby

Společnost Frank Bold kritizuje mechanismus, kdy v souladu s „čl. 3 odst. 1 dohody musí Polsko omezit rozšíření těžby k hranicím s ČR, dokud nebude prokázána funkčnost podzemní bariéry, jak bylo uvedeno v předchozí části kapitoly, pro funkčnost se stěny se hodnotí hladina podzemní vody pouze ve čtyřech vrtech v jedné vrstvě. Není hodnocen vliv podzemní stěny na hladinu podzemních vod na české straně. Společnost kritizuje zejména to, že překážka odtoku tak v souladu se smlouvou může být označena za funkční i v případě, že ji voda bude obtékat nebo podtékat a hladiny podzemní vody na území ČR budou i nadále klesat. Ani příslib Polska prohloubit důl maximálně 30 metrů pod hladinu moře společnost Frank Bold neoznačuje jako skutečné omezení. Zejména z toho důvodu, že se jedná o maximální plánovanou hloubku, do které se měla těžba prohloubit do roku 2044. Dohoda neobsahuje závazek Polska doložit, jaký je současný rozsah těžebních prací, a dokázat, že skutečně došlo k přerušení dalšího přibližování.⁹⁵

4.3.4. Otázka efektivity podzemní stěny

Právníčka Petra Kalenská dále stručně popisuje systém vyhodnocování efektivity podzemní bariéry. Jak bylo uvedeno výše, pro potřeby smlouvy se podzemní stěna označí za funkční, pokud měření prokáže, že přes ni proniká maximálně hodnota, kterou připouští filtrační činitel. Kritizován je fakt, že voda začala výrazně odtékat jinou vrstvou, avšak podtékání nebo obtékání není ve smlouvě ošetřeno. Pro funkčnost bariéry je důležité kolik vody proteče skrze, nikoliv kolik vody proteče úplně jinudy. Článek 3 česko-polské dohody pamatuje na povinnost zastavit těžbu směrem k Česku, případně omezení prohloubení, ovšem pouze pokud dojde k poklesu hladiny podzemní vody ve vrtech, které jsou umístěny těsně před podzemní stěnou.⁹⁶

⁹³ Česká geologická služba: Často kladené dotazy na změny hladin podzemní vody v okolí dolu Turów. In: Česká geologická služba [online]. Praha, 2022, 9.2.2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: http://www.geology.cz/img/aktu/CGS_Turow_FAQ_2022_02_12.pdf str.3

⁹⁴ Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str. 6,7

⁹⁵ Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str. 7,8

⁹⁶ Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str. 8-10

4.3.5. Greenpeace

Sousedský spolek Uhelná, Greenpeace a BUND Sachsen – německá environmentální organizace podali stížnost EK proti česko-polské dohodě v říjnu 2022. Evropská komise má 12 měsíců na posouzení stížnosti. Pokud EK vyhodnotí stížnost jako opodstatněnou, zahájí proti státu řízení o nesplnění povinnosti.⁹⁷ Lhůta pro posouzení a rozhodnutí vyprší v říjnu roku 2023. Výše uvedené organizace se neztotožnily s řešením negativních dopadů těžby v dole Turów. Dohoda podle nich brání podání žaloby k SDEU a rovněž omezuje informace o stavu životního prostředí, respektive odtoku vody. Tisková zpráva uvedla, že spolky chápou situaci v energetice, ale nesouhlasí, aby Polsko porušovalo jejich práva a ničilo životní prostředí do roku 2044. Důležitý argument pro podání stížnosti, je skutečnost, že dohoda vede k porušování tří směrnic EU. Podle stěžovatelů se jedná o porušení: směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí, směrnice o odpovědnosti za škody na životním prostředí a směrnice o hodnocení dopadů záměrů na životní prostředí. Podle stěžovatelů dohoda nechrání zdroj podzemní vody na českém území, neboť za 14 měsíců na některých místech hladina poklesla o 8 metrů, ale to není důvodem pro zastavení ani omezení těžby, muselo by se jednat o pokles více než 8 metrů za půl roku.⁹⁸

Uzavření česko-polské dohody v roce 2022 vedlo ke stažení stížnosti českou stranou od SDEU. Uzavření dohody bylo kritizováno nejprve pro liknavost ve zveřejnění. Dohoda nechrání zdroje podzemní pitné vody v přílehlém regionu. Jedním ze základních problémů dohody je fakt, že se zakládá na historických datech, které byly aktuální v roce 2015 nikoliv v roce 2022. MŽP tuto dohodu označilo za přínosnou, protože od Polska obdrželo finance na stavbu vodovodů, a dále se Polsko zavázalo splnit některé podmínky. Nevládní neziskové organizace uzavření dohody kritizovaly a označily ji jako výhodnou pouze pro Polsko. Například z toho důvodu, že pokles hladiny podzemní vody o 8 metrů je podle dohody v pořádku, pokud nastane za období delší než 6 měsíců, ale v rozsahu těžby omezuje PGE pouze pokud by se tak stalo v čase kratším než 6 měsíců. V říjnu téhož roku, kdy byla uzavřena smlouva podal Sousedský spolek Uhelná, Greenpeace a BUND Sachsen stížnost EK proti této dohodě.

⁹⁷ Evropská komise: Jak podat stížnost na úrovni EU. In: *Evropská komise* [online]. [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law-member-states/how-make-complaint-eu-level_cs

⁹⁸ *Greenpeace: Greenpeace a místní lidé podali stížnost k Evropské komisi kvůli dohodě o těžbě v dole Turów* [online]. Praha: Greenpeace, 2022 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org>

5. Závěr

Diplomová práce se věnovala právnímu rámci ochrany podzemních zdrojů vody na hranicích mezi dvěma členskými státy EU. Popis skutkového stavu čtenáře seznámil s hydrologickou situací. Byla využita data České společnosti geologické a Výzkumného ústavu vodního hospodářství, kteří prováděli jak pravidelné měření v podzemních vrtech, tak měření přítoku přímo v dole *Turów*. Negativní vliv dolu *Turów* na stav podzemních vod je zaznamenán od 80. let 20. století, přičemž ve středním kolektoru byl pokles přes 60 metrů a ve svrchním přes 20 metrů do roku 2019.⁹⁹ Aktuální odtok z české strany do dolu se pohybuje v rozmezí 316 milionů litrů vody až 946 milionů litrů vody za rok.¹⁰⁰ Ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni byla intenzivněji řešena od 80. let 20. století. Na mezinárodní úrovni vstoupila v platnost úmluva, která zajišťuje i ochranu podzemních hraničních vod v roce 1996, na úrovni EU je platná Směrnice o vodě, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky 2000/60/ES, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Na porušení výše uvedených směrnic EU česká strana podala stížnost k SDEU podle článku 259, přičemž ČR získala podporu EK. Polsko porušilo usnesení místopředsedkyně SDEU, které mu přikazovalo bezodkladně zastavit těžbu v dole *Turów* i druhé, které mu přikazovalo platit penále za nerespektování prvního usnesení. Třetího února roku 2022 generální advokát SDEU vydal své stanovisko, které označilo za přípustné 4 z 11 bodů české stížnosti.¹⁰¹ V ten stejný den byla uzavřena bilaterální dohoda o dole *Turów* mezi Českem a Polskem.¹⁰²

Dohoda *Turów* měla vyřešit situaci s problematikou poklesu hladiny podzemních vod. Je nutné podotknout, že úmluva se z větší části věnuje jiným problémům, které jsou v okolí dolu *Turów* (problematika světelného smogu, výstavba zemního valu nebo otázky hluku či prašnosti). Otázka ochrany hladiny podzemní vody je ve smlouvě řešena prvky ve čl. 8 odst. 7. tento odstavec se zabývá monitoringem stavu podzemních vod a čl. 3 odst. 6-9, které se zabývají výstavbou podzemní bariéry ve svrchním kolektoru a její funkčností (v jedné ze čtyř vrstev).¹⁰³ Nicméně je potřeba připomenout, že i polský velvyslanec v ČR potvrdil, že stěna vznikla za účelem, aby těžba v dole *Turów* mohla pokračovat, ne za účelem, aby zadržela vodu na českém území.¹⁰⁴ Přičemž pro funkčnost stěny je dle čl.3 odst.7 a 8 hodnoceno kolik vody se prosákne

⁹⁹ Česká geologická služba: Často kladené dotazy na změny hladin podzemní vody v okolí dolu *Turów*. In: Česká geologická služba [online]. Praha, 2022, 9.2.2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: http://www.geology.cz/img/aktu/CGS_Turow_FAQ_2022_02_12.pdf str.1

¹⁰⁰ DATEL, Josef. Povrchový důl TURÓW: Stručně shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.10

¹⁰¹ Soudní dvůr EU: Stanovisko generálního advokáta Priita Pikemäe ze dne 3. února 2022 Věc C-121/21 (v el. sb. rozh.)

¹⁰² Tisková zpráva: ČR a Polsko dnes podepsaly dohodu o spolupráci k řešení vlivů těžby v dole *Turów*. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Tiskové oddělení MŽP, 2022, 3.2.2022 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20220203_CR-a-Polsko-dnes-podepsaly-dohodu-o-spolupraci-k-reseni-vlivu-tezby-v-dole-Turow

¹⁰³ ČESKÁ REPUBLIKA. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

¹⁰⁴ PEŹDIWOL, Aureliusz. Spor o *Turów* je výsledkem nedostatku empatie a arogance [online]. In: BONN: DW, 2022, 6. ledna 2022 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.dw.com/pl/sp%C3%B3r-o-tur%C3%B3w-to-skutek-braku-empatii-i-arogancji-wywiad/a-60343816>

skrze stěnu, ne o kolik metrů stoupne hladina podzemních vod na českém území. Česká strana získala dle čl.2 odst.1 uzavřením úmluvy částku 875 000 000 Kč, kterou může využít na výstavbu vodovodů.¹⁰⁵ Proč je česká strana musí použít na výstavbu vodovodů, když se v preambuli úmluvy píše, že obě strany zastávají názor, že úmluva Turów je nejlepší řešení k vlivu dolu Turów na české území? Nebyl by nejlepším řešením takový stav, který nevyžaduje budovat vodovody, aby v krajině byla voda? V čem je toto řešení pro stav podzemních vod na území ČR výhodné? Proč v úmluvě není uvedeno, že pokud dojde k dalšímu poklesu hladiny podzemních vod v nejvyšším kolektoru, těžba musí být zastavena/omezena? Můžeme dovodit, že aktuální legislativa ochrany podzemních zdrojů pitné vody na úrovni práva EU je nedostatečná. V kontextu sucha spojeného se změnou klimatu bude voda ve všech podobách vyžadovat přísnější ochranu kvantitativního stavu i na úrovni EU. Úmluva byla kritizována společností Frank Bold, neboť podle nich nechrání obyvatele před ztrátou vody.¹⁰⁶ V říjnu roku 2022 podal Sousedský spolek Uhelná, Greenpeace a BUND Sachsen – německá environmentální organizace stížnost EK proti česko-polské úmluvě. Výše uvedené organizace nesouhlasí s řešením, které poskytuje úmluva *Turów*. Úmluva podle nich brání podání žaloby k SDEU a rovněž omezuje informace o stavu životního prostředí, respektive odtoku vody.¹⁰⁷

Provedení analýzy úmluvy o dole Turów mezi českou a polskou stranou může sloužit k lepšímu povědomí ve společnosti o skutečné situaci na místě. Zejména o tom, že úmluva skutečně nechrání zásoby podzemní vody na českém území. Na tuto práci lze navázat zkoumáním procesu stížnosti, která byla EK podána na úmluvu Turów, dále i zkoumáním přínosu podzemní bariéry na stav podzemní vody na českém území po období testování, které má končit v červnu roku 2023, nepochybně může být zajímavým námětem pro další práci i průběh a výsledek stížnosti, kterou podalo německé město Žitava na důl Turów.

Po důkladném rozbory dohody lze mít vážnou obavu, že dohoda uzavřená za účelem řešení dopadů dolu Turów, na české území neřeší problém s poklesem hladiny podzemní vody. Stěna byla postavena za účelem ochrany dolu před vodou, která přitéká z české strany, ne aby efektivně zadržela vodu na českém území. Bariéra je umístěna pouze v jedné vrstvě ze čtyř. Nelze opomenout zmínit, že úmluva *Turów* nijak neřeší ochranu podzemní vody ve vrstvě odkud čerpá pitnou vodu pro zásobování obyvatel vodní zdroj v obci Uhelné nebo soukromé studny. Úmluva neřeší ani ochranu krajiny před vysušením. Je pravdou, že úmluvou byly získány peníze na infrastrukturu výstavby vodovodů, ale zatím nikde nebylo zveřejněno, že vodovody již byly postaveny a voda nadále klesá. Lze tvrdit, že pro účely ochrany vody je tato dohoda pro Českou republiku nevýhodná a neměla být v této podobě uzavřena, protože dostatečně neřeší problém se suchem v krajině ani ochranu zdrojů pitné vody.

¹⁰⁵ ČESKÁ REPUBLIKA. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole T. In: Praha: Ministerstvo ŽP ČR, 2022. Dostupné také z: [https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/\\$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf](https://www.mzp.cz/web/web-news2.nsf/EB4B0E394778ED4EC12587DD006687E5/$file/Turow_CZ-PL%20dohoda.pdf)

¹⁰⁶ Frank Bold Society, z.s. Analýza česko-polské dohody o dolu Turów [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf str 1-17

¹⁰⁷ Greenpeace: Greenpeace a místní lidé podali stížnost k Evropské komisi kvůli dohodě o těžbě v dole Turów [online]. Praha: Greenpeace, 2022 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org>

Zdroje

Literatura

ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. Mezinárodní právo veřejné. Vydání druhé. V Praze: C.H. Beck, 2018, xxxii, 549 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-721-7.

DAVID, Vladislav, Pavel BUREŠ, Faix MARTIN, Pavel SLADKÝ a Ondřej SVAČEK. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2011, 448 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-86-8.

HAWKEN, Paul, Amory B. LOVINS a L. Hunter LOVINS. *Přírodní kapitalismus: jak se rodí další průmyslová revoluce*. Praha: Mladá fronta, 2003, 480 s. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-1078-3.

NOVÁČEK, Pavel. Udržitelný rozvoj. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 432 s. ISBN 978-80-244-2514-6.

OCHRANA, František. Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019, 148 s. ISBN 978-80-246-4200-0.

SOCHOREK, Jan, ed. Lisabonská smlouva. Praha: Úřad vlády České republiky, 2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3.

TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, David PETRLÍK a další. Právo Evropské unie. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, 512 s. ISBN 978-80-7502-491-1.

WOLFRUM, Rudiger. The Max Planck encyclopedia of public international law. 1. Oxford: Oxford university press, 2012, 1149 s. ISBN 978-0-19-929168-7.

Odborné články

KRUŽÍKOVÁ, Eva; MEZŘICKÝ, Václav. Základní otázky kodifikace práva životního prostředí. *Právník*. 2005, čís. 3, s. 209–226. ISSN 0231-6625

Internetové zdroje

Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj. In: New York: OSN, 2015. Dostupné také z: <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. Praha: AOPK, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://nature.cz/web/cz/natura-2000>

Česká geologická služba: Často kladené dotazy na změny hladin podzemní vody v okolí dolu Turów. In: Česká geologická služba [online]. Praha, 2022, 9.2.2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: http://www.geology.cz/img/aktu/CGS_Turow_FAQ_2022_02_12.pdf

DATEL, Josef. Povrchový důl TURÓW: Stručné shrnutí současných i potenciálních budoucích negativních dopadů na poměry povrchových a podzemních vod na území České republiky. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2020. Dostupné také z: <https://www.kraj-lbc.cz/getFile/id:1084383/TUROW-shrnutidopadu-VUV-FINAL%20%281%29.pdf> str.3

EUROSKOP [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, © 2005-2022 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/>

Evropská Komise – Tisková zpráva: Posuzování vlivů na životní prostředí: Komise přijala odůvodněné stanovisko ve sporu Česka s Polskem. In: Brusel: Evropská Komise, 2020, ročník 2020. Dostupné také z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_2452

Evropská komise: Jak podat stížnost na úrovni EU. In: *Evropská komise* [online]. [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law-member-states/how-make-complaint-eu-level_cs

Frank Bold Society, z.s. *Analýza česko-polské dohody o dolu Turów* [online]. Únor 2022, 3-17 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://frankbold.org/sites/default/files/zpravodaj/fbs_analyza_dohody_o_turowu_0.pdf

Greenpeace: Greenpeace a místní lidé podali stížnost k Evropské komisi kvůli dohodě o těžbě v dole Turów [online]. Praha: Greenpeace, 2022 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org>

KOLOUCHOVÁ, Kateřina. Co je Zelená dohoda pro Evropu?. In: *Fakta o klimatu* [online]. Brno: Otevřená data o klimatu, 20.12.2022 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/explainery/zelena-dohoda-pro-evropu?gclid=CjwKCAjw16OiBhA2EiwAuUwWZXPRyAfUIAZV7W0k86gr8Jai1j-4DLsk-gW38HkUXzzR624nyntp7xoCL4UQAvD_BwE

Konvenční akciová společnost PGE Mining a Energetyka *Pobočka hnědouhelného dolu Turów* [online]. Bogatynia: PGE Mining a Energetyka [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://kwbturow.pgegiek.pl>

Mapy.cz. Seznam [online]. Praha: Seznam, © 1996–2023 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://mapy.cz/>

Návrh závěrů o identifikaci a právních důsledcích imperativních norem obecného mezinárodního práva (jus cogens). V: OSN, 2022. Dostupné také z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_14_2022.pdf

Ochrana podzemních vod v Evropě [online]. Luxembourg: Evropská Komise, 2008 [cit. 2022-05-09]. ISBN 978-92-79-09813-0. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/water/waterframework/groundwater/pdf/brochure/cs.pdf>

PAVLÍČKOVÁ, Jana. Idnes: Žitava žaluje polský důl Turów, saské město se bojí propadu podloží Zdroj:

https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/zitava-polsko-dul-turow-propad-podlozi-zaloba.A221118_105528_libereczpravy_jape [online]. Idnes, 2022 [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz>

PEŃDZIWIOL, Aureliusz. Spor o Turów je výsledkem nedostatku empatie a arogance [online]. In: BONN: DW, 2022, 6. ledna 2022 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.dw.com/pl/sp%C3%B3r-o-tur%C3%B3w-to-skutek-braku-empatii-i-arogancji-wywiad/a-60343816>

Právní prostor: Polský soud zrušil platnost jednoho z dokumentů k prodloužení těžby v Turowě. In: *Právní prostor* [online]. Ostrava, 2022, 2.2.2022 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/polsky-soud-zrusil-platnost-jednoho-z-dokumentu-k-prodlouzeni-tezby-v-turowe>

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Akční plán EU: „Směrem k nulovému znečištění ovzduší, vody a půdy. V: Brusel: Evropská Komise, 2021, ročník 2021. Dostupné také z: https://ec.europa.eu/environment/pdf/zero-pollution-action-plan/communication_en.pdf

SVITÁK, Marek. INFORMACE Z JE TEMELÍN 28 / 2013 [online]. Temelín: ČEZ, 2013. Dostupné také z: <https://www.cez.cz/cs/pro-media/aktuality-z-jadernych-elektren/informace-z-je-temelin-28-2013-52256/index.shtml>

ŠKODA, Radek. Stalinova pomsta z Jaltské konference: uhelný důl Turow – rostoucí vřed u česko-polské hranice [online]. In: Praha: Peak, 2020, 13.2. 2020 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.peak.cz/stalinova-pomsta-z-jaltske-konference-uhelny-dul-turow-rostouci-vred-u-cesko-polske-hranice/21710/>

Tisková zpráva: Česká republika podala žalobu na Polsko kvůli těžbě na dole Turów. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: MŽP, 2021, 26.2.2021 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20210226-Ceska-republika-podala-zalobu-na-Polsko-kvuli-tezbe-na-dole-Turow

Tisková zpráva: ČR a Polsko dnes podepsaly dohodu o spolupráci k řešení vlivů těžby v dole Turów. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: Tiskové oddělení MŽP, 2022, 3.2.2022 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20220203_CR-a-Polsko-dnes-podepsaly-dohodu-o-spolupraci-k-reseni-vlivu-tezby-v-dole-Turow

Třídění odpadu: Co je to greenwashing? [online]. Praha: Concept, c2007-2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.trideniodpadu.cz/greenwashing>

Judikatura

Soudní dvůr EU: Usnesení místopředsedkyně soudního dvora ze dne 21. května 2021, Česko v. Polsko, C-121/21 R

Soudní dvůr EU: Usnesení místopředsedkyně soudního dvora ze dne 20. září 2021, Česko v. Polsko, C-121/21 R

Soudní dvůr EU: Rozkaz místopředsedy soudního dvora ze dne 19. května 2022 C-121/21 R

Soudní dvůr EU: Stanovisko generálního advokáta Priita Pikemäe ze dne 3. února 2022 Věc C-121/21 (v el. sb. rozh.)

Právní předpisy

legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

legislativa ES/EU: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí

legislativa ES/EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

Mezinárodní smlouvy a ostatní dokumenty

Convention on Access to Information, Public Participation in Decision–Making and Access to Justice in Environmental Matters, Aarhus, Denmark, 1998

Council recommendation on the 2020 National Reform Programme of Poland and delivering a Council opinion on the 2020 Convergence Programme of Poland

Council recommendation on the 2022 National Reform Programme of Poland and delivering a Council opinion on the 2022 Convergence Programme of Poland

Declaration Of The United Nations Conference On The Human Environment, Stockholm, Sweden, 1972

Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole Turów v Polské republice na území České republiky z roku 2022

Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství z roku 2015

Doporučení rady k národnímu programu reforem Česka na rok 2020 a stanovisko rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2020.

Doporučení rady k národnímu programu reforem Česka na rok 2022 a stanovisko rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2022.

Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer. V platnost vstoupila v 6. října 1996. Jedná se o multilaterální smlouvu, která má 47 smluvních stran v regionu Evropy, Asie a Afriky, ratifikovalo ji 36 smluvních stran.

Vienna Convention on the Law of Treaties 1969

Seznam obrázků

Obrázek 1 Geografické vymezení lokalizace dolu <i>Turów</i>	10
Obrázek 2 Celková situace vodních útvarů dotčených těžbou v dole <i>Turów</i>	12
Obrázek 3 Mapa plánovaného rozšíření, červenou barvou zvýrazněno rozšíření pro rok 2023 (upraveno autorem)	32

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje problematice ochrany zdrojů podzemních vod na hranici mezi Českem a Polskem v okolí dolu Turów. Cílem práce bylo zhodnocení přínosu česko-polské dohody uzavřené za účelem řešení negativních dopadů těžby v dole Turów na české území. V závěru práce je vyhodnocen přínos výše uvedené úmluvy pro ochranu podzemní vody na českém území. Časově je práce vymezena na období od začátku působení negativních vlivů/počátku monitoringu až do dubna roku 2023. Práce představuje a popisuje skutkový stav případu dolu *Turów*, a to z pohledu historického, geografického, ochrany životního prostředí ale i politicko-ekonomického nebo hydrologického. V podkapitole hydrogeologická situace je popsán aktuální odtok podpovrchových vod do dolu Turów, ale i historický pokles hladin podzemní vody za dobu monitoringu. Monitoring bohužel neprobíhal po celou dobu těžby v dole *Turów*. Dále ve druhé kapitole se autor zabývá právem životního prostředí na úrovni mezinárodní i úrovni EU, neopomíná ani oblast *soft law*. Výběrovým identifikačním znakem je problematika životního prostředí v oblasti ochrany podzemních vod, a to především v kvantitativním stavu. Dalším selektivním identifikačním znakem je, že výše uvedené právo má schopnost působit na území pod jurisdikcí České republiky a Polské republiky. V podkapitole *soft law* se práce zabývá i stručnou analýzou doporučení členským státům z let 2020 a 2022 pro Polsko a Česko. Třetí kapitola seznamuje čtenáře s průběhem řízení před SDEU. Spor u soudního dvoru ve věci C-121/21 se nedostal do fáze vynesení rozsudku, neboť došlo ke zpětvzetí žaloby ze strany Česka. Podmínky stažení žaloby ujednala *bilaterální* úmluva mezi stranami sporu. Po zpětvzetí žaloby následně proběhlo vyškrtnutí. Práce obsahuje i stanovisko Generálního advokáta Soudního dvoru Evropské unie pana Pikamäea. Třetí kapitola obsahuje i analýzu dvou postupně vydaných usnesení místopředsedkyně SDEU, z toho důvodu, že Polsko nerespektovalo první usnesení místopředsedkyně soudního dvora. Ve čtvrté kapitole proběhlo zhodnocení přínosu výše zmíněné smlouvy pro případ dolu Turów. Uzavření dohody bylo kritizováno nejprve pro liknavost ve zveřejnění ze strany české vlády. Po výzvě *Greenpeace* byla dohoda zveřejněna a kritizována, že se zakládá se na historických datech a nechrání podzemní vodu na českém území. Dohoda pojednává o řešení problémů s hlukem, prašností, světelným znečištěním, ale i podzemní vodou. V implementační rovině ukazuje zastaralost dat na liknavost ze strany Polska. Nevládní neziskové organizace uzavření dohody kritizovaly a označily ji jako výhodnou pouze pro Polsko. Práce popisuje i podání stížnosti proti této dohodě. Poslední kapitola se věnuje srovnání zjištěných informací a popisuje přínos dohody pro negativní dopadu těžby v dole Turów.

Klíčová slova: mezinárodní právo životního prostředí, právo životního prostředí EU, důl Turów, ochrana podzemních vod, česko-polská dohoda o dolu Turów, směrnice 2011/92/EU, Soudní dvůr Evropské unie

Abstract

This thesis deals with the problem of protection of groundwater resources on the border between the Czech Republic and Poland in the vicinity of the Turów mine. The aim of the thesis was to evaluate the benefits of the Czech-Polish agreement concluded to address the negative impacts of mining in the Turów mine on the Czech territory. The paper concludes with an evaluation of the contribution of the above mentioned convention to the protection of groundwater in the Czech territory. The time frame of the thesis is defined as the period from the beginning of the negative impacts/the start of monitoring until April 2023. The thesis presents and describes the facts of the Turów mine case from the historical, geographical, environmental, political-economic and hydrological perspectives. In the hydrogeological situation subchapter, the current subsurface water runoff into the Turów mine is described, as well as the historical decline in groundwater levels during the monitoring period. Unfortunately, monitoring was not carried out throughout the entire mining period at the Turów mine. In the second chapter, the thesis deals with environmental law at the international and EU level, not neglecting the area of soft law. One of the selective identifying features is the environmental issue of groundwater protection, especially in the quantitative state. Another one is the ability of the above law to operate in the territory under the jurisdiction of the Czech Republic and the Republic of Poland. In the soft law subsection, the thesis also deals with a brief analysis of the 2020 and 2022 recommendations to Member States for Poland and the Czech Republic. The third chapter introduces the reader to the course of the proceedings before the CJEU. The dispute before the Court in Case C-121/21 did not reach the judgement stage because the Czech Republic withdrew its action. The terms of the withdrawal were agreed in a bilateral convention between the parties to the dispute. The withdrawal of the action was followed by striking out. The thesis also contains a reaction of Mr Pikamäe, Advocate General of the Court of Justice of the European Union. The third chapter also contains two analysis of the successive orders of the Vice-President of the CJEU on the grounds that Poland did not respect the first order of the Vice-President of the Court. The fourth chapter assesses the contribution of the above-mentioned agreement to the Turów mine case. The conclusion of the agreement was first criticised for the Czech government's laxity in publication. Following Greenpeace's appeal, the agreement was published and criticized for being based on historical data and not protecting groundwater in the Czech Republic. The agreement addresses the problems of noise, dust, light pollution and groundwater. At the implementation level, the outdated data shows the sluggishness on the part of Poland. NGOs have criticised the conclusion of the agreement, describing it as beneficial only for Poland. The paper also describes the filing of a complaint about the agreement. The last chapter compares the information found and describes the benefits of the agreement for the negative impact of mining in the Turów mine.

Key words: international environmental law, EU environmental law, mine Turów, protection of underground water, Czech-Polish agreement on the Turów mine, directive 2011/92/EU, Court of Justice of the European Union